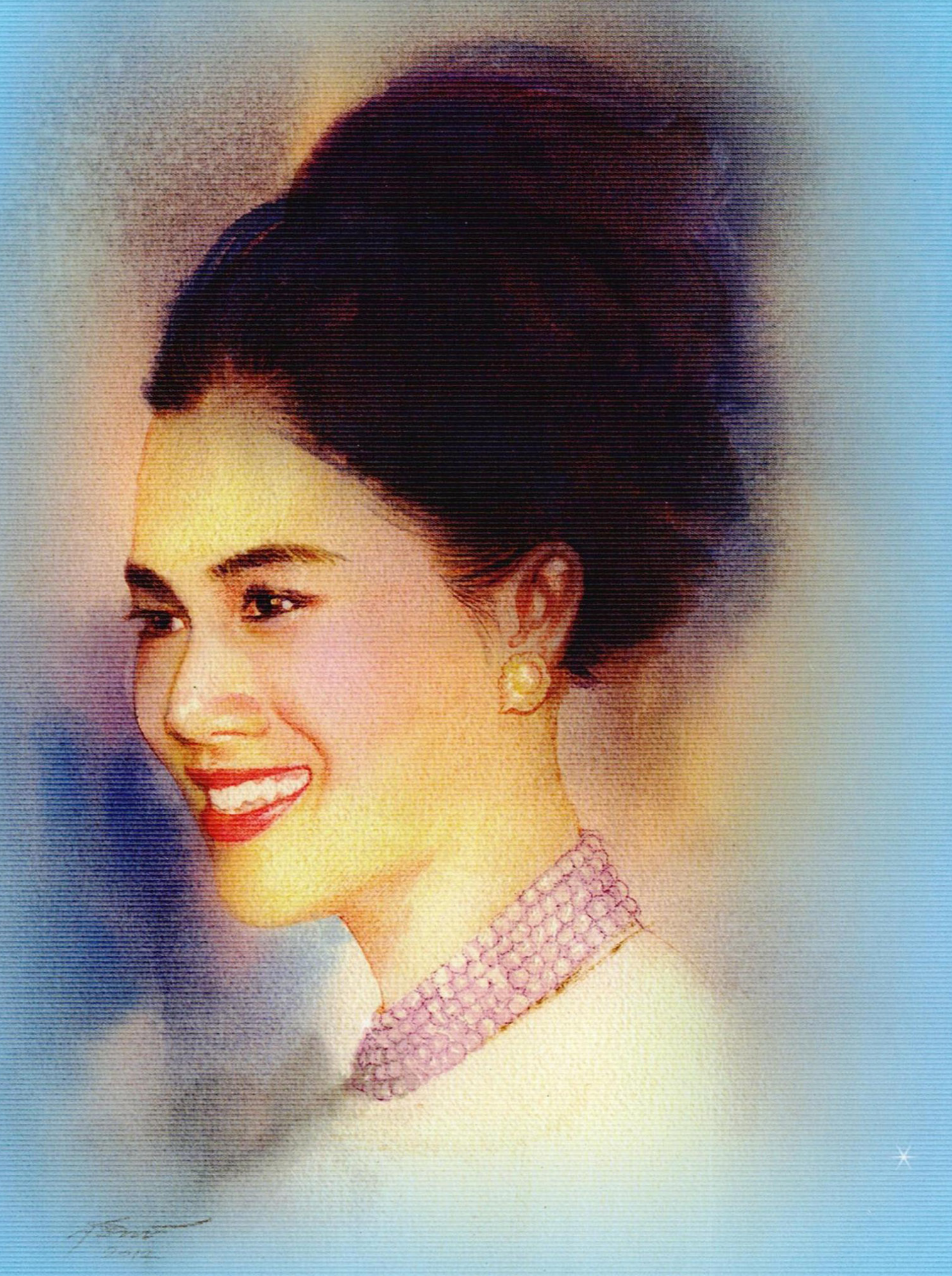
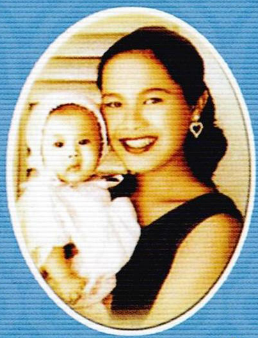

วารสาร โพธิยาลัย

ฉบับเทิดพระคุณแม่

ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๕ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

๑๕

อาศีรวาทวันแม่

ทีฆายุกา โหตุ มหาราชินี

๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๙

พระมิ่งแม่ ราชินี ศรีสยาม
พระโฉมงาม เลอเลิศ ประเสริฐศรี
เฉลิมลักษณ์ เฉลิมพระนาม คุณความดี
พระบารมี เกริกไกร ร้อยใจไทย

ร้อยดวงใจ ปวงไทย ให้เป็นหนึ่ง
ด้วยซาบซึ้ง พระคุณแม่ มีแต่ให้
สายพระเนตร เมตตา กว้างและไกล
ทรงมอบให้ เช่นนี้ นานปีมา

มงคลวาร เจ็ดรอบ พระชันษา
อาราธนา สรรพพร ขอวอนว่า
ขอพระองค์ ทรงรุ่งเรือง วัฒนา
เป็นพระมารดา แห่งชาติไทย ไปแสนนาน

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า คณะผู้จัดทำ วารสารโพธิยาลัย

เปิดเล่ม

วารสาร โพธิยาลัย
ฉบับที่ ๑๕ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ มีเหตุการณ์สำคัญในเดือนนี้ คือ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ซึ่งชาวไทยทั้งปวง ถือว่าเป็น**วันแม่แห่งชาติ** และปีนี้ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๗ รอบ (๘๔ พรรษา)

เพื่อน้อมถวายพระราชกุศลและร่วมน้อมรำลึกถึงพระคุณแม่ โพธิยาลัยฉบับนี้จึงรวบรวมสาระธรรมที่แสดงถึงความกตัญญูต่อพระคุณของแม่ โดยจัดบทความที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับแม่ เริ่มตั้งแต่บทสัมภาษณ์พระอาจารย์มหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ที่จะนำเสนอ **"บทบาทของแม่ในพระพุทธศาสนา"** ซึ่งจะเผยเคล็ดลับการมีชีวิตครอบครัวที่สมบูรณ์ มีความพร้อมที่จะเป็นแม่ที่ดี เพราะแม่ที่ดีนั้นไม่ใช่อยู่ๆ ก็เป็นได้ หากต้องการการเตรียมตัว เตรียมความพร้อม และการศึกษาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจทางธรรมมีความจำเป็นมาก จำเป็นอย่างไร มีคำตอบแล้วในบทสัมภาษณ์เรื่องนี้

อีกบทความหนึ่งที่อยากเชิญชวนให้อ่านกัน ก็คือเรื่อง **"ถ้าเชิดชูพระคุณแม่ขึ้นมาได้ สังคมไทยไม่สิ้นหวัง"** บทคัดย่อจากปาฐกถาธรรมน่าอ่านของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ซึ่งได้แสดงทัศนะอันแหลมคมเกี่ยวกับความสำคัญของพระคุณแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งจะเป็นอนาคตของชาติในวันข้างหน้า หากลูกได้ระลึกถึงความรักอันประเสริฐบริสุทธิ์และพระคุณอันยิ่งใหญ่ของคุณแม่อยู่ในใจได้เสมอ ก็ย่อมจะละอายชั่ว กลัวบาป และย่อมเป็นจุดเริ่มต้นของสังคมที่ดี

บทบาทความเป็นแม่ของผู้หญิงทุกคนมีความสำคัญ จนกระทั่งมีคำกล่าวที่ว่า **"สองมือแม่นี้ที่สร้างโลก"** เพราะแม่คือผู้เลี้ยงดูอบรมลูก จะปั้นแต่งลูกให้เป็นอย่างไร ก็สามารถทำได้ และจะทำได้ดีที่สุด หากแม่นั้นเป็นผู้ศึกษาธรรมะให้ดีพอ ก็จะสามารถถ่ายทอดธรรมะให้แก่ลูกได้ตรง ได้ชัดเจน หรือคำกล่าวที่ว่า "สองมือของแม่ คือ หัตถาครองพิภพ จบสากล" หมายความว่า เบื้องหลังความสำเร็จสูงสุดของลูกนั้น ย่อมมีแม่อยู่นั่นเอง แม่สามารถอบรมเลี้ยงดูลูกของตนให้มีความสำเร็จยิ่งใหญ่ เป็นคนสำคัญ เต็มศักยภาพ เป็นไปได้แน่นอน

เพราะฉะนั้น ผู้หญิงทั้งหลายควรเห็นความสำคัญบทบาทความเป็นแม่ของตน และเรียนรู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นแม่ให้ดีที่สุด และไม่ว่าจะปฏิบัติหน้าที่ใด ก็ทำอย่างเต็มกำลังความสามารถ ผลที่ได้ ก็คือความสำเร็จ ดังเช่นเรื่องในคอลัมน์ **ชวนอ่านหนังสือ เกี่ยวกับคุณหญิงดำรงธรรมสาร** (ใหญ่ วิเศษศิริ) ผู้หญิงนักแต่งหนังสือธรรมะที่ถึงแม้จะอยู่ในยุคที่ผู้หญิงไม่ได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาเล่าเรียนธรรมะอย่างลึกซึ้ง แต่ท่านก็สามารถข้ามพ้นอุปสรรคต่างๆ ศึกษาธรรมะจนแตกฉาน สามารถแต่งหนังสือธรรมะประกวดได้รับรางวัลที่ ๑ ของประเทศไทย

นับเป็นผู้หญิงคนแรกๆ ที่มีผลงานโดดเด่นในระดับชาติเช่นนี้ แต่เรื่องของท่านได้ถูกกาลเวลากลืนหายไป จนกระทั่งมีผู้มาพบความจริงที่น่าตระหนกตกใจว่า ผลงานที่เคยเชื่อว่าเป็นของพระมหาเถระผู้ยิ่งใหญ่ มีความลึกซึ้งทางธรรมอย่างมาก ที่แท้จริงแต่งโดยสุภาพสตรีท่านหนึ่งที่ชื่อ ใหญ่ วิเศษศิริ อ่านเรื่องราวนี้ได้ที่คอลัมน์ **ชวนอ่านหนังสือ**

วารสารโพธิยาลัย ยังคงพรั่งพร้อมด้วยเรื่องราวดีๆ ที่คณะผู้จัดทำภูมิใจนำเสนอ ไม่ว่าจะอ่านเรื่องใด ย่อมได้แง่คิดและประโยชน์อย่างแน่นอนไม่มากก็น้อย เพราะนั่นคือความตั้งใจของคณะผู้จัดทำ ที่ต้องการสร้างสรรค์สังคมไทย ให้เป็นสังคมอุดมปัญญา และปัญญานั้นก็คือธรรมะ หากสังคมไทยของเราอุดมปัญญา หรืออุดมธรรม ย่อมเป็นที่หวังได้ว่า จะเป็นสังคมในอุดมคติ ความหวังนี้จะเป็นจริงได้หรือไม่ ก็อยู่ที่เราทั้งหลายต้องตั้งใจที่จะร่วมมือร่วมใจ ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรค เมื่อนั้น ก็เป็นอันหวังได้ว่า สังคมไทยจะดีขึ้นและดีขึ้น โดยเริ่มจากสังคมหน่วยเล็กที่สุด คือตัวเรา และครอบครัวของเราเอง

คณะผู้จัดทำ

วารสาร โพธิยาลัย

๑๕

ประธานที่ปรึกษา
พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก
อัคคมหาบัณฑิต
บรรณาธิการอำนวยการ
พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร
บรรณาธิการบทความ
พนิตา อังจันทรเพ็ญ
panitaang@gmail.com
บรรณาธิการฝ่ายศิลป์
พัสริน ไชยโคตร
เอมมิกา แก้วสรดี
วันเพ็ญ พรมเมือง
กองบรรณาธิการ
คณะสงฆ์วัดจากแดง
สำนักงาน : วัดจากแดง
๑๖ หมู่ ๖ ถ.เพชรหึงษ์
ซ.เพชรหึงษ์ ๑๐
ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐
โทรศัพท์. ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ตุลาคม ๒๕๕๙
จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม
ภาพปก
เครดิตภาพเขียนสีน้ำ
ศิลปิน : สุวิทย์ ใจป้อม
เครดิตภาพ
มนตรี ศิริธรรมปิติ
จาคิโน ภิกขุ
ออกแบบปก
เอนก เอื้อการุณวงศ์
อุปถัมภ์อุปกรณ์
คอมพิวเตอร์ โดย
คุณพัชรพิมล ยังประภากร
ประธานกรรมการสินค้าแบรนด์
'สุวิมล'
ดำเนินการจัดพิมพ์โดย
สาละพิมพการ
๙/๖๐๙ ต.กระทุ่มล้ม
อ.สามพราน จ.นครปฐม
โทร. ๐๒-๔๒๙๒๔๕๒,
๐๙๘-๘๗๖๖๑๙๖

สารบัญ

ขออนุโมทนาผู้ร่วมจัดพิมพ์ฉบับนี้

๑. ชมรมกัลยาณธรรม
๒. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร
๓. คุณสุวพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว

ปุจฉา - วิสัชนาธรรม :

บทบาทของแม่ตามหลักพุทธศาสนา

พระอาจารย์มหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร

ปุจฉา อยากให้พระอาจารย์กล่าวถึงบทบาทของแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก เพราะในยุคปัจจุบันนี้ มีปัญหาเยาวชนเยอะมาก เช่น เยาวชนก่ออาชญากรรม บางทีถึงขนาดฆ่ากันตาย โยมคิดว่าการอบรมเลี้ยงดูเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะคุณแม่สำคัญมาก ในทัศนะของพระอาจารย์ คุณแม่ควรจะอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างไรตามหลักพุทธศาสนา

วิสัชนา : หน้าที่ของแม่ ๕ ประการ คือ

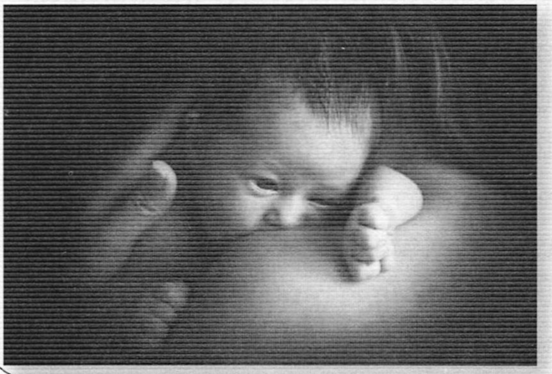
๑. ห้ามปรามไม่ให้ทำความชั่ว ๒. สอนให้ตั้งอยู่ในความดี ๓.ให้ศึกษาศิลปวิทยา ๔. หาคู่ครองที่สมควรให้ ๕. มอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อเวลาสมควร

คำว่า **"คุณแม่"** ก็คือแต่งงานแล้ว แต่ ณ ปัจจุบันนี้ ถือว่ามาที่ปลายเหตุแล้ว ต้นเหตุจริงๆ นั้น ในการแต่งงานทุกครั้ง ถ้าเป็นชาวพุทธควรนิมนต์พระไปเทศน์งานวันแต่งงาน เพราะเป็นการวางแผนครอบครัว ซึ่งต้องมี ๑. พระ ๒. แพทย์ ๓. นักเศรษฐศาสตร์ และ ๔. นักจิตวิทยา ถ้าบุคคล ๔ กลุ่มนี้มาร่วมวางแผนสำหรับใครก็ตามที่คิดจะแต่งงาน พระท่านสอนอย่างไรบ้าง แพทย์แนะนำอย่างไรบ้าง นักเศรษฐศาสตร์แนะนำอย่างไรบ้าง และนักจิตวิทยาแนะนำอย่างไรบ้าง ถ้าได้ข้อมูลครบ ๔ ด้านนี้ รับรองว่าเด็กเกิดมาจะไม่มีปัญหา เรียกว่าได้เตรียมตัวก่อน อย่าเช่นงานแต่งหลายๆ คู่ ที่อาตมาได้ไปเทศน์โปรด ก็จะบอกว่าหน้าที่สามี ๕ อย่างนะ หน้าที่ภรรยา ๕ อย่างนะ หลังจากนั้นเรือน ๓ น้ำ ๔ แล้วก็ ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า เป็นต้น อันนี้ก็คือพื้นฐาน

เตรียมตัวมีบุตร

เตรียมตัวมีบุตร เตรียมตัวอย่างไรบ้าง ทำอย่างนี้ คือ ๑. สวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน ๒. สมาทานศีล ๕ ถ้าทำแค่ ๒ อย่างนี้ ได้คนมีบุญเท่านั้นมาเกิด สัตว์ที่สิ้นกรรมจาก

นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉานจะไม่มาเกิด แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่าลูกของเรามาจากภพภูมิไหน ตอนแพ้ท้องบอกได้เลย เช่น แพ้ท้องอยากทานของเปรี้ยวจี๊ด พอทานแล้วก็หายแพ้ท้อง เด็กนั้นสิ้นกรรมมาจากภพภูมิที่เป็นเปรต ถ้าตอนแพ้ท้องอยากทานของเผ็ดจัดๆ ทานแล้วก็หายแพ้ท้อง เด็กนั้นสิ้นกรรมมาจากนรก ถ้าตอนแพ้ท้องอยากทานผลไม้ อาหารหวานๆ อร่อยๆ เด็กนี้มาจากเทวดา หรือถ้าแพ้ท้องแบบไม่อยากทานอะไรเลย อยากทานน้ำมะพร้าว หรือไม่ก็อยากทานอะไร สบายๆ เด็กนี้มาจากพรหม เพราะฉะนั้น เด็กนี้มาจากภพภูมิไหน เราก็รู้แล้ว คนมีบุญ มนุษย์ก็ดี เทวดาก็ดี พรหมก็ดี มาเกิด จะไม่มีปฏิกิริยาอะไรผิดปกติ แต่ถ้ามาจากเปรต ลักษณะก็คือเด็กนั้นจะเห็นแก่ตัวจัด

ถ้ารู้ว่าตอนแพ้ท้องชอบทานของเปรี้ยวจัดๆ ทานแล้วก็หายแพ้ท้อง ให้รีบแก้เลย เช่น ฝึกถวายน้ำพระพุทธทุกวัน ใส่บาตรทุกวัน ทำบุญทุกวัน ชวนเด็กที่อยู่ในครรภ์ทำบุญ ลูกจ๋า ตอนนี้สวดมนต์นะ ลูกจ๋า ให้ทานนะ คือฝึกให้ทาน ฝึกให้รู้จักให้ ถ้ารู้ว่าเขาสิ้นกรรม**ถ้ามาจากภพภูมิที่เป็นเปรต**ต้องฝึกการให้ เพื่อที่เมื่อเขาโตขึ้นมาจะได้ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว

ถ้าเด็กมาจากภพนรก เริ่มแรกก็อาจมีปัญหาครรภ์เป็นพิษก็ได้ อยู่ในครรภ์นี้ก็เริ่มให้ทุกข์กับมารดาแล้ว จะแก้ไขอย่างไรดี ท่านให้สมาทานศีล แล้วก็แผ่เมตตา บอกเขาว่า ลูกจ๋า แผ่เมตตานะ ลูกจ๋า สมาทานศีลนะ แผ่เมตตาให้ตัวเองนะลูก แผ่เมตตาให้พ่อแม่นะลูก แผ่เมตตาให้ญาติๆ นะลูก แผ่เมตตาให้ศัตรูนะลูก แผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ทั้งหลายนะลูก ก็คือพาเด็กที่อยู่ในครรภ์ทำบุญเสมอๆ **คนทำก็คือเป็นแม่**นั่นแหละ ให้คุณแม่สมาทานศีล แล้วก็ฝึกแผ่เมตตาทุกวันๆ ลูกอยู่ในครรภ์ ๙ เดือน ถึงแม้เขามาจากนรกก็จริง อัธยาศัยของสัตว์นรกจะค่อยๆ หายไป

ถ้ามาจากภพภูมิที่เป็นอสุรกาย จะมีทิฏฐิมานะ ดื้อมาก คนที่มาจากอสุรกาย พวกนี้ชอบฆ่าตัวตาย ตายไม่กลัว ไม่เสียดายชีวิต กล้าตายได้ พวกนี้ทิฏฐิมานะแรง ไม่ยอมใครง่ายๆ วิธีแก้ไขก็ให้นึกถึงเรื่องกรรมและผลของกรรม สอนลูกให้พิจารณาว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของๆ ตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่ง ที่อาศัย ใครทำกรรมใดก็ได้กรรมนั้นนะ แผ่เมตตา แผ่กรุณา แผ่มุทิตา แผ่อุเบกขา เจริญพรหมวิหารทั้ง ๔ สมาทานศีล แล้วก็ฟังเรื่องกฎแห่งกรรม หรืออกุศลกรรมบถ ๑๐ ก็ได้

ส่วน**พวกที่มาจากมนุษย์ปกติ** ก็ไม่ต้องทำอะไรมาก คนที่มาจากเทวดา มาจากพรหมก็ปกติ นี้คือก่อนจะมาเกิดเป็นลูกของเรา แค่แม่สวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน คนมีบุญเท่านั้นที่จะมาเกิดเป็นลูก แต่ถ้าเราพลาดตรงนั้นไป

ตอนเขาอยู่ในครรภ์ ๙ เดือนนี้ก็ยังแก้ไขได้ทัน แต่ถ้าพลาดตรงนี้อีก ไปคลอดแล้วเพิ่งมารู้ ก็มีทางแก้อีกคือ **โรงเรียนวิถีพุทธ** โรงเรียนไหนสอนตามแนววิถีพุทธ ก็พยายามพาลูกไปเข้าโรงเรียนนั้นให้ได้ อย่าไปเห็นว่าโรงเรียนนี้สอนเก่งในทางโลก แต่เราไม่พิจารณาดูพื้นฐานว่าเราจะให้เขาไปตรงไหน เราพลาดแล้ว พลาดครั้งที่ ๑ คือเขามาเกิด พลาดครั้งที่ ๒ อยู่ในครรภ์แล้วไม่แก้ไข พลาดครั้งที่ ๓ ก็คือโรงเรียนวิถีพุทธ ถ้าพลาดโรงเรียนวิถีพุทธผ่านอายุ ๑๒ ปีไปแล้วก็จบกันแล้ว เจออีกทีก็อาจจะที่สถานพินิจเยาวชน หรือบ้านสงเคราะห์ อาจจะอยู่ตรงนั้นแหละ

ภพภูมิต่างกันก่อนมาเกิด

ปัจจุบันนี้ เรามาแก้ที่ปลายเหตุ พอเด็กตีกันทำอย่างไรดี เพราะเขามาจากนรก เขาจึงตีกันตลอด ทำไมเขาดื้อล่ะ ทิฏฐิมานะแรง เพราะเขามาจากอสุรกาย ทำไมลูกเห็นแก่ตัวจัดเลย พ่อแม่จะใช้อะไรต้องขอเงินก่อน ถ้าไม่ให้เงินก็ไม่ทำให้ ทำไมเห็นแก่ตัวขนาดนี้ เพราะเขามาจากเปรต แล้วทำไมเด็กต้องทะเลาะเบาะแว้งกันทุกวัน ก็เพราะมาจากนรก เพราะฉะนั้น ถ้าตัวเป็นมนุษย์แต่ใจยังเป็นสัตว์เดรัจฉานอยู่ เรียกว่า **มนุสฺสติรจฺฉาโน** ถ้าตัวเป็นมนุษย์แต่ใจเป็นสัตว์นรก เรียกว่า **มนุสฺสเนรยิโก** ตัวเป็นมนุษย์แต่ใจเป็นเปรต เรียกว่า **มนุสฺสเปโต** แต่วันไหนเขาตั้งมั่นอยู่ในศีล ๕ ได้ เรียกว่า **มนุสฺสมนุสฺโส** มนุษย์พันธุ์แท้ มนุษย์จริงๆ แต่วันไหนเขามีหิริ มีโอตัปปะ ก็เรียกว่า **มนุสฺสเทโว** คือมนุษย์ขั้นเทพ แต่วันไหนเขาสามารถแผ่เมตตา แผ่กรุณา แผ่มุทิตา แผ่อุเบกขาได้ เขาเรียกว่า **มนุสฺสมหาพฺรหมา** มนุษย์ขั้นพรหม วันไหนเจริญวิปัสสนาได้ เรียกว่า **มนุสฺสอริโย** คือ มนุษย์อริยะ

สรุปคือ มนุษย์ก็จะมีตั้งแต่ต่ำสุดก็คือ มนุสฺสเปโต มนุสฺสเนรยิโก มนุสฺสติรจฺฉาโน แล้วก็มาเป็นมนุษย์จริงๆ คือ มนุสฺสมนุสฺโส ตั้งอยู่ในศีล ๕ แล้วก็ดีกว่าสูงกว่า มนุษย์ก็คือ มนุสฺสเทโว พวกขั้นเทพ มีหิริ มีโอตัปปะ มีความละอายแก่ใจ แล้วก็มนุษย์ชั้นสูงกว่านี้คือ มนุสฺสมหาพรหม คือเจริญพรหมวิหารทั้ง ๔ อยู่เนืองๆ แต่มนุษย์ที่ประเสริฐที่สุดเรียกว่า มนุสฺสอริโย มนุษย์ที่ประเสริฐ อยู่ในศีล สมาธิ ปัญญาได้เนืองๆ นั่นแหละเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐที่สุด เราก็จะค่อยๆ พัฒนา ๑ - ๒ - ๓ ขึ้นไปเรื่อยๆ

คู่ครองดีมีคุณหนุนถึงลูก

ปุจฉา : โยมคิดว่าต้องวางแผนตั้งแต่เลือกคู่เลยใช่ไหมเจ้าคะ

วิสัชนา : ใช่ ตอนเลือกคู่ เขาเรียกว่า สมรส คำว่า **“สมรส”** ก็คือ สะมะ กับ ระสะ **รสนิยม ๔** อย่างต้องเหมือนกัน **สมสัทธา** ต้องมีศรัทธาเหมือนกัน **สมสีลา** ต้องมีศีลเหมือนกัน **สมฉันทา** ก็มีฉันทะเหมือนกัน **สมจิตตา** ต้องมีจิตเหมือนกัน ถ้าสมรส ๔ อย่างนี้ไม่ได้ ก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ ถึงอยู่ด้วยกันได้ ลูกเกิดมาก็มีปัญหา ดังนั้น ต้องมี ๔ อย่างนี้เป็นพื้นฐาน

หน้าที่สามี ๕ อย่าง หน้าที่ภรรยา ๕ อย่าง แล้วก็เรือน ๓ น้ำ ๔ หลักพวกนี้ไว้สำหรับสอนคู่ครอง แต่หลังจากนั้น เมื่อจะมีลูกแล้ว ต้อง**สมาทานศีล สวดมนต์ ไหว้พระ** แล้วคนมีบุญเท่านั้นที่จะมาเกิดเป็นลูก ที่สำคัญในวันแต่งงาน สิ่งแรกเลย **บัญชีครัวเรือน** เรื่องเศรษฐศาสตร์ต้องทำตั้งแต่วันแต่งเลย จะอยู่ด้วยกัน ต้องรับผิดชอบร่วมกันแล้ว แล้วหลังจากนั้น ไป**ตรวจสุขภาพ**หรือยัง เลือดดีไหม ถ้าเลือดไม่ดีจะทำยังไง เรื่องของแพทย์ แล้วหลังจากนั้น**ปรึกษานักจิตแพทย์** จิตยังเป็นปกติไหม ถ้าไม่เป็นปกติ ก็ไม่สมควรมีลูก กรรมพันธุ์มันก็จะส่งผลถึง แล้วจะแก้ปัญหาไม่ได้ มีนักเศรษฐศาสตร์ มีพระ มีแพทย์ มีทั้ง ๔ ฝ่าย มาช่วยกันดูให้ครบถ้วน

ถ้าวางแผนครอบครัวสำเร็จ ลูกเกิดมาไม่มีปัญหาเลย แต่ปัจจุบันนี้ เราไม่มีการวางแผนตรงนี้ ไม่มีการบันทึกว่า ตอนเด็กจะเกิดเป็นอย่างไรบ้าง อัธยาศัยของเด็กเป็นอย่างไร จะแก้ไขเด็กอย่างไร จะสอนให้เด็กอย่างไรดี จะวางแผนเด็กอย่างไร แล้วเงินส่วนไหนที่จะมาใช้จ่ายส่วนนี้ เราไม่มีการวางแผนส่วนนี้ไว้เลย กลายเป็นว่า เราไม่รู้อะไรล่วงหน้า แล้วถึงเวลาก็ตกกระไดพลอยโจน คือมีลูกแล้วไม่รู้จะเลี้ยงลูกอย่างไร สิ่งแรกเลยคือเลี้ยงลูกไม่เป็น ต่อมาคือยังไม่ได้วางแผน แต่มีความรัก แล้วอยากจะแต่งงาน คิดได้แค่นี้ การวางแผนครอบครัวท่านเปรียบเหมือนการสร้างเจดีย์ โบราณบอกว่าสร้างแล้วสร้างเลย ไม่ให้รื้อ วางแผนครอบครัวแล้วถ้ารื้อเมื่อไหร่ก็เรียกว่าบ้านแตกสาแหรกขาด

เพราะฉะนั้นจะแต่งงานจริงๆ ทำยังไงล่ะ สมสัทธา สมสีลา สมฉันทา สมจิตตา ๔ อย่าง มันไปกันได้ไหม ถ้าไปกันไม่ได้ก็ต้องปรับตัวเข้าหากัน การปรับตัวเข้าหากันคือการฟังเทศน์ฟังธรรม เพื่อให้เกิดการปรับทิฏฐิเข้าหากัน ลดทิฏฐิ ลดมานะ ถ้าจะแต่งกันจริงๆ ใครจะมีทิฏฐิอย่างไรก็แล้วแต่ ต้องปรับเข้าหากัน ถ้าไม่ปรับเข้าหากันก็ไปไม่รอด

เท่าที่อาตมาศึกษาดู หลักของหลายๆ ศาสนา อิสลามก็มี พุทธก็มี ที่พูดถึงหน้าที่

ของสามี หน้าที่ของภรรยา มีหน้าที่ร่วมกัน แต่ไม่ค่อยมีใครมานิมนต์พระไปเทศน์เรื่องนี้ พระพุทธเจ้าสอนไว้แล้วเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว เช่นเรื่องของนางวิสาขาก็วางแผนครอบครัว วางแผนสองระดับคือ ๑. พ่อสอนให้ ๒. พระพุทธเจ้าสอนให้ นางวิสาขานี่เป็นบุคคลตัวอย่าง คือเป็นโสดาบันตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ ธุรกิจก็ทำ วัดก็ไปทุกวัน แล้วงานสังคม นางวิสาขาก็ได้รับเชิญทุกงาน ขณะที่เพื่อนๆ ยังดื่มเหล้าเมายา นางวิสาขาก็พาเพื่อนๆ ตัวเองขณะที่เมาอยู่นั้นแหละ พาไปเฝ้าพระพุทธเจ้าได้ พระพุทธเจ้าเทศน์โปรดจนเพื่อนๆ เลิกดื่มได้ นี้คือนางวิสาขา

วางแผนครอบครัวตามหลักพุทธ

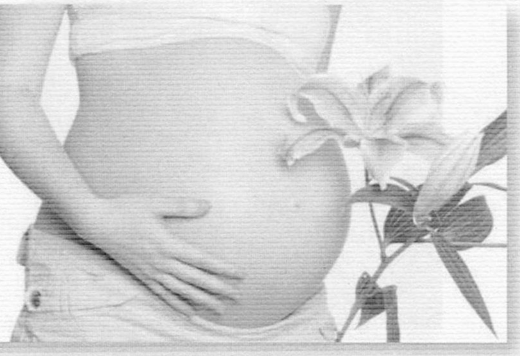
การวางแผนครอบครัวตามหลักที่พระพุทธเจ้าวางไว้ ก็ให้ดูแม่แบบ คือ**นางวิสาขา** เป็นตัวอย่าง นางวิสาขามีลูก ๒๐ มีหลาน ๔๐๐ มีเหลน ๘๐๐๐ ลูกทุกคนดีมาก ไม่มีปัญหา เพราะเธอรักษาศีล ๕ เป็นประจำ แล้วเธอเป็นโสดาบันด้วย ลูกจึงดีทุกคน เพราะฉะนั้นพื้นฐานตรงนี้ ถ้าวางแผนได้ ทุกอย่างจบ แต่ปัจจุบันนี้ เราขาดการวางแผนล่วงหน้า เรามาแก้ที่ปลายเหตุ

ในช่วงหนึ่งได้ไปบรรยายที่โรงเรียนราชินี ซึ่งเขาจะมีโซนเด็กปกติและโซนเด็กที่เขาคัดมาหรือเด็กผู้หญิงที่มีปัญหา พอเทศน์จบ เด็กผู้หญิงอายุ ๑๖ มาบอกว่า *"หลวงพ่อคะ ทำไมไม่มาเทศน์ตอนที่หนูยังไม่มาอยู่ตรงนี้"* คือถ้าเขาได้ฟังเทศน์ก่อน เขาจะไม่ทำอย่างนั้น และไม่ต้องมาอยู่ตรงนี้ แต่เขาไม่มีโอกาสได้ฟังแต่แรก จึงเกิดปัญหา เพราะฉะนั้นสถานพินิจหลายๆ ที่ที่อาตมาไปเทศน์ หลายคนที่มีโอกาสได้ฟังธรรมแล้วจะรู้สึกเสียดายที่เคยผิดพลาดไป ขนาดผู้ใหญ่ยังจำเป็นต้องฟังธรรม เด็กยิ่งจำเป็นมากๆ เลย อาตมาไปดูเด็กศรีลังกา เด็กพม่า เด็กไต้หวัน หลายๆ ประเทศ เด็กมีวัฒนธรรม มีศาสนา อยู่ในใจ นั่นคือเขามีการฉีดวัคซีนให้เด็ก

ตอนนี้เรามาแก้กันที่ปลายเหตุ มาถามอาตมา เด็กตีกันทำยังไง อาตมาก็บอกว่า ตำรวจยังเอาไม่อยู่ พระจะเอาอยู่เหรอ หลักธรรมมีให้นะ คือเรื่อง**กฎแห่งกรรม** แต่เด็กไม่ฟังหรอก ที่วิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ อาตมาก็เอามาที่วัดหลายๆ รุ่นแล้ว บอกครูว่า เด็กตีกันก็เอามาที่วัดสิ บางครั้งก็ให้อยู่ที่วัด ๕ วัน ๑๐ วัน ก็คุมเขาได้ ถ้าคุมไม่ได้ก็ไม่ค่อยมีอะไรขึ้นมา แต่ดีที่สุดคือ **ต้องเตรียมเขาตั้งแต่เด็ก** ตั้งแต่ก่อนเกิดดีที่สุด มาแก้ที่ปลายเหตุจะแก้ยากมากๆ แก้ที่ต้นเหตุดีที่สุด แต่ถามว่าเมื่อมาปลายเหตุแล้ว ทำอย่างไรจริงๆ ถ้าเรื่องเด็กมีปัญหา เราก็มี**ศูนย์วิวัฒน์พลเมือง** ซึ่งประกอบด้วย ๑. พระ ๒. ตำรวจ ๓. ทหาร ก็คือ ตำรวจจับมา ทหารคุม พระฝึก ถ้าร่วมกันจัดการอย่างนี้ได้ ก็ประสบความสำเร็จ หน่วยงานนี้มีอยู่นะ แต่ทหารเขาก็ไม่ค่อยมีเวลาให้ เพราะภารกิจมีอยู่เยอะ

ตัวอย่างดีๆ เช่น ที่ค่ายทหารโป่งน้ำร้อน ตำรวจจับมา ทหารฝึกให้ แล้วให้พระมาเทศน์ เขาทำเข้มเลย ถ้ามีปัญหาแล้วมาแก้อย่างนี้ แก้ธรรมดาแก้ไม่ได้ พ่อก็แก้ไม่ได้ แม่ก็แก้ไม่ได้ พระฝ่ายเดียวก็แก้ไม่ได้ ตำรวจฝ่ายเดียวก็แก้ไม่ได้ ตำรวจจับมา ทหารคุมให้ อยู่ในค่ายทหารเลย แล้วพระไปเทศน์ให้ฟังทุกวัน ได้อย่างนี้จึงจะดี นั้นคือศูนย์วิวัฒน์พลเมือง

การเตรียมตัวเป็นแม่ที่ดี

ปุจฉา : สังคมส่วนใหญ่จะฝากความหวังเรื่องการอบรมเลี้ยงดูลูกไว้ที่คุณแม่ ว่าทำอย่างไรลูกจึงจะเป็นคนดี อันนี้เราพูดถึงการข้ามขั้นตอน ไม่มีการเตรียมพร้อมจากก่อนแต่งงาน พอลูกเกิดมาแล้วก็เกิดปัญหา จะทำอย่างไรเจ้าค่ะ

วิสัชนา : ถ้าเกิดมาแล้วจะมาถามคุณธรรมจากคุณแม่ แต่คุณแม่ยังไม่เคยฟังเทศน์ที่ไหนเลย คุณแม่ยังไม่เคยไปหาหมอ คุณแม่ยังไม่เคยพบกับนักเศรษฐศาสตร์ คุณแม่ยังไม่เคยพบกับนักจิตวิทยา บางทีคุณแม่ก็เลี้ยงลูกไม่เป็นด้วย เอาง่ายๆ อาตมาอ่านข่าวแล้วก็ขำ เขาบอกว่าถ้าเด็กเริ่มทานอาหารได้ ก็ให้อากล้วยป้อนเลย สมัยอาตมาเป็นเด็กนะ แม่ก็จะเอากล้วยมาเคี้ยวจนละเอียด แล้วก็ใส่ใบตอง แล้วก็ไปหมก ไปปิ้ง ปิ้งเสร็จสุกแล้ว จึงเอามาใส่ช้อนเล็กๆ ให้เด็ก แปะป้อนทีละนิดๆ ก่อนเด็กจะเริ่มทานอาหาร อันนี้คือจุดเริ่มต้น แต่ปัจจุบันนี้ แม่มือใหม่ทำยังไง ปอกกล้วยป้อนเข้าปากเด็กเลย อันนี้เป็นข่าวอย่างนี้มี ๒ รายแล้ว ตายเลย ก็เด็กยังไม่มีฟัน เคี้ยวไม่ได้ แค่เคยได้ยินว่า เด็กควรเอากล้วยมาเลี้ยง ก็ทำไป นี้คือความที่ไม่รู้ พอไม่รู้ แล้วไม่เคยไปหาหมอ ไม่เคยถามพ่อแม่ ก็อยู่กันเอง สุดท้ายแล้ว เคยฟังเทศน์ไหม หน้าที่สามี ๕ อย่าง ไม่รู้ หน้าที่ภรรยา ๕ อย่าง ไม่รู้ เรือน ๓ น้ำ ๔ ไม่รู้ อาตมาก็ลองถาม เรือน ๓ รู้ไหม ไม่รู้ น้ำ ๔ รู้ไหม ไม่รู้

ปุจฉา : เรือน ๓ น้ำ ๔ คืออะไรคะ

วิสัชนา : เรือน ๓ ก็เรือนกาย เรือนผม เรือนที่อยู่ที่อาศัย ต้องสะอาดอยู่ตลอด น้ำ ๔ ก็คือ น้ำกินน้ำใช้ น้ำจิตน้ำใจ น้ำคำ น้ำมือ อันนี้คือ เรือน ๓ น้ำ ๔ นี้คือพื้นฐานที่ทำให้ครอบครัวไม่แตกแยกกัน ถ้าเรารู้ก็แก้ไขตั้งแต่ก่อน แต่ถ้าไม่รู้ล่ะ มีปัญหาแล้ว แก้ยากแล้ว ถ้าคนแก้ไม่เป็นก็แนะนำไปดื่มเหล้า ไปเที่ยว เดี๋ยวก็หาย เดี๋ยวก็ลืมแล้ว ลืมความทุกข์ ณ ปัจจุบัน แล้วปัญหาเดิมก็เกิดขึ้นอีก วิธีแก้จริงๆ ถ้ามีปัญหาอย่างนี้ตั้งแต่แรก ให้มาที่วัดเลย มาฟังธรรมะ มาสนทนา อาตมาก็แก้ให้หลายคู่แล้ว

โอวาทสำหรับแม่ทุกคนในวันแม่

ปุจฉา : ขอความเมตตาพระอาจารย์ให้โอวาทสำหรับแม่ทุกคนในโอกาสวันแม่

วิสัชนา : คุณธรรมของความเป็นแม่สำหรับแม่ทุกคน พระบาลีมีว่า **มาตา มิตฺตํ สเก ฆเร** มารดาเป็นมิตรในเรือน เป็นมิตรอย่างไร

แม่เป็นครูผู้สอนแต่ตอนต้น
แม่ทุกคนอุดมพรหมวิหาร
แม่กับลูกผูกมิตรจิตชื่นบาน
แม่มีญาณอุเบกขาเป็นอารมณ์

แม่เหมือนพระอรหันต์อันสูงสุด
แม่หวังบุตรธิดาอย่าขื่นขม
แม่กับลูกผูกมิตรจิตชื่นชม
แม่จึงสมภาษิต "มิตรในเรือน"

ฉะนั้น ถ้าแม่มีคุณธรรมเหล่านี้ แม่จึงสมดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า **มาตา มิตฺตํ สเก ฆเร** มารดาคือสุดยอดของมิตรที่เป็นมิตรของบุตรจริงๆ คือ ลูกมีปัญหาอะไรก็ปรึกษาแม่ได้ทั้งหมด ไม่ต้องปรึกษาคนอื่น แต่แม่จะให้เป็นที่ปรึกษาได้ แม่ต้องมีธรรมะ มาอ่านธรรมะ มาศึกษาธรรมะให้รู้ว่าหน้าที่คืออะไรบ้าง ถ้าคุณแม่ไม่รู้หน้าที่ตนเอง คุณธรรมเหล่านี้ก็ไม่มี สังคมจึงมีปัญหา

ฉะนั้น พื้นฐานคุณธรรมตรงนี้ไม่ได้มากหรอก แต่ว่าต้องหาโอกาสฟัง ถ้าไม่มีโอกาสฟังตอนแต่งงาน จะฟังย้อนหลังก็ได้ ก็คือมาวางแผนครอบครัว เรียนรู้ว่าหน้าที่สามี หน้าที่ภรรยา มีอะไรบ้าง ทำบัญชีครัวเรือน ไปตรวจสุขภาพ ไปพบจิตแพทย์ คือเตรียมพร้อมครบทุกอย่างเรียบร้อย และมีธรรมะ มีคุณธรรมเหล่านี้หรือยัง พอครบทุกอย่าง ๔ ด้าน จะไปไหนก็ไปเถอะ แต่ถ้าคุณธรรมเหล่านี้ยังไม่รู้เลย พอเจอปัญหาจะแก้อย่างไร วิ่งหาทางแก้ มันสายไปแล้ว

ฉะนั้น ก่อนที่ปัญหามันจะเกิด คนที่รู้ว่าปัญหาอะไรจะเกิด แล้วก็มีปัญญาเตรียมไว้แก้ก็จะแก้ทัน จะมีทางออก แต่ถ้าถึงเวลาจวนตัวจะวิ่งหาธรรมะ มันอาจจะหาไม่เจอ อาจจะไปเจอไสยศาสตร์ สะเดาะเคราะห์ รดน้ำมนต์ ไปดื่มเหล้าเมาสุราบ้าง ก็ไปแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแบบที่คิดว่าง่ายที่สุด แต่จริงๆ ไม่ใช่ทาง ยิ่งแก้มันยิ่งผูกปม

ฉะนั้น คุณแม่ต้องเปิดโอกาสให้ตนเองเรียนรู้คุณธรรมของคุณแม่ ถ้าคิดจะแต่งงานต้องศึกษาว่าคุณธรรมของคุณแม่คืออะไรบ้าง คุณธรรมของครอบครัวคืออะไรบ้าง คุณธรรมของลูกคืออะไรบ้าง มาฟังเทศน์สักนิด ใช้เวลาแค่ ๓๐ นาทีก็รู้แล้ว ไม่จำเป็นต้องไปฟังวันแต่งงาน วันไหนก็ได้ที่เราสะดวกมาฟัง ฟังแล้ว ได้หลักการวางแผนครอบครัว ได้แก่ ๑. คุณธรรมที่จะอยู่ด้วยกัน ๒. การดำเนินชีวิตต้องมีทรัพย์ใช้จ่าย ทำอย่างไรดี และ ๓. เรื่องของสุขภาพ เช่น หลายคนมานั่งเสียใจว่าลูกเกิดมาพิการ เป็นเพราะตัวเองไม่ได้ตรวจสุขภาพก่อน แล้วก็ปล่อยให้เขาเกิดมา ถ้าทุกอย่างเช็คครบหมด พร้อมเรียบร้อยแล้ว ก็ย่อมไม่มีปัญหา เจริญพร

พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงหน้าที่ของสามี - ภรรยา

ไว้ในปัจฉิมทิศ คือ **ทิศเบื้องหลัง** ซึ่งเป็นอีกหนึ่งใน **"ทิศ ๖"** ว่า

เนื่องจากภรรยาเป็นผู้คอยสนับสนุนสามีอยู่เบื้องหลัง

สามีจึงควรดูแลบำรุงภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลัง

โดยปฏิบัติหน้าที่ต่อภรรยา ๕ ประการ คือ

๑. ยกย่องให้เกียรติสมกับฐานะที่เป็นภรรยา

๒. ไม่ดูหมิ่น

๓. ไม่ประพฤตินอกใจ

๔. มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านให้

๕. หาเครื่องประดับมาให้เป็นของขวัญตามโอกาส

เมื่อสามีทำหน้าที่อย่างดีเยี่ยมทั้ง ๕ ประการข้างต้น

ผู้เป็นภรรยาก็ย่อมมีหน้าที่อนุเคราะห์ต่อสามี

โดยปฏิบัติหน้าที่ ๕ ประการเช่นกัน คือ

๑. บริหารจัดการงานดี

๒. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี

๓. ไม่นอกใจสามี

๔. รักษาทรัพย์สมบัติที่สามีหาได้มา

๕. ขยัน ไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวง

ปัญญาปริทัศน์ :

ถ้าเชิดชูพระคุณแม่ขึ้นมาได้ สังคมไทยไม่สิ้นหวัง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

พระคุณแม่ที่ตามไปคุ้มครองลูกหายไป สังคมไทยจึงตกอยู่ในอันตรายที่รุนแรง

ปรกติแล้ว คนไทยมีความซาบซึ้งในพระคุณแม่ พระคุณแม่ก็ตามไปคุ้มครอง เมื่อเราไปไหน ทำอะไร ถ้าจะพูดจะทำสิ่งไม่ดี พอนึกถึงแม่ เหมือนแม่บอกว่า หยุดนะลูก ก็ยั้งเราไว้ มองในด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ เมื่ออยู่กับแม่ เราก็ได้ความรู้สึกดีงาม เป็นคุณธรรม ผลคือเรามองเพื่อนมนุษย์เหมือนญาติพี่น้อง หากวัฒนธรรมที่ได้ปลูกฝังเรื่องพระคุณแม่ลึกซึ้งพอ ก็จะช่วยป้องกันปัญหาและภัยอันตรายต่างๆ ในสังคมได้มาก แต่เวลานี้น่าห่วงมาก เพราะความรู้สึกและความสัมพันธ์ที่ดีงามกำลังจะหมดไป

ความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างแม่กับลูกที่ซาบซึ้ง ฝังลึกลงในใจ ย่อมทำให้พระคุณแม่มีความหมายและมีอิทธิพลมาก จนกระทั่งเมื่อพูดคำว่า **“แม่”** จะสามารถบันดาลความรู้สึกนึกคิดไปในทางคุณธรรมความดีงามทันทีและยังสามารถทำลายความรู้สึกในทางไม่ดีให้หมดไปได้ด้วย เช่น ความโกรธ เป็นต้น

“พระคุณแม่” หากปลูกฝังกันไว้ดี ลึกซึ้งพอ จะสามารถออกมาทำงานเองในเวลาที่เราต้องการ หมายถึงมาช่วยชีวิตเราได้ในสถานการณ์ต่างๆ เราต้องบ่มเพาะให้พระคุณแม่มีอิทธิพลลึกซึ้งขนาดนั้น ถ้าปลูกฝังกันดีๆ มีความหมายที่ลึกซึ้ง ย่อมจะส่งผลออกมาสู่พฤติกรรมที่ดีได้ทันทีโดยไม่รู้ตัว

แต่น่าเสียดายที่เวลานี้ พลังแห่งพระคุณแม่กำลังจะหมดไป ทำให้เครื่องยับยั้งชั่งใจในทางคุณธรรมของผู้คนยิ่งลดและค่อยๆ หมดไป เราจึงเจอความเสื่อมต่างๆ มากมาย ดังนั้นจึงควรมาช่วยกันรื้อฟื้นเรื่องพระคุณแม่กันใหม่

ถ้าจะกู้สังคมไทย ต้องฟื้นพระคุณแม่ขึ้นมาให้ได้

พระคุณแม่จะฟื้นได้ด้วยการฟื้นชีวิตที่มีความรักความอบอุ่นและเป็นสุขในครอบครัว ให้พ่อแม่ ลูก มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีเมตตากรุณา แสดงออกมาในชีวิตที่เป็นจริง ลึกซึ้งสนิทแน่นแฟ้น ติดมาตั้งแต่เด็กแต่เล็ก ถ้าทำอันนี้สำเร็จก็จะช่วยกู้สังคมไทยได้

พระคุณแม่นี่แหละ สามารถเชื่อมต่อไปยังคุณพระรัตนตรัย ซึ่งหากไม่มีพระคุณแม่มาเชื่อม เด็กก็ก้าวไปถึงยาก สังคมไทยจึงเริ่มที่พระคุณแม่ แล้วโยงมาที่พ่อ แล้วต่อไปยังคุณพระรัตนตรัย แล้วโยงใยไปสู่สิ่งดีงามทั้งหลาย เราจึงต้องช่วยกันรักษาหลักเรื่องพระคุณแม่ไว้ให้ดี ทางโรงเรียนก็ต้องโน้มเข้ามาหาครอบครัว คุณครูก็ทำหน้าที่คล้ายๆ พระแต่คุณแม่ที่บ้านต้องช่วย ต้องร่วมมือ จึงจะสำเร็จได้ ดังนั้นต้องย้อนกลับไปกระตุ้นครอบครัวให้พ่อแม่ทำหน้าที่ให้ดี เครื่องจักรจึงเดินไปได้ การเดินเครื่องจักรชีวิตจึงสำคัญที่เรื่อง **“แม่”** เรื่อง **“ครอบครัว”** เพราะจุดเริ่มของชีวิตอยู่ที่นั่น เมื่อชีวิตเริ่มที่นั่น การศึกษาก็เริ่มที่นั่นด้วย

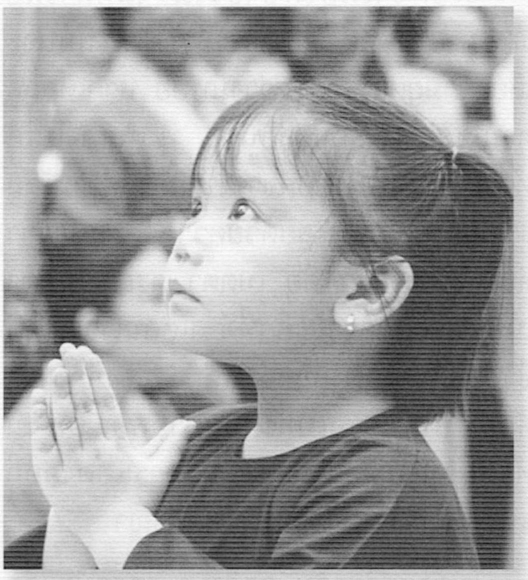
เมื่อสังคมมีปัจจัยล่อเร้ามากในด้านร้าย ต้องให้ครูที่บ้านนำลูกไปในการศึกษาที่ดี

การศึกษาต้องมาทั้งด้าน **“ความรู้สึก”** และ **“ความรู้”** เด็กควรได้ทั้งความรู้ และมาพร้อมความรู้สึกที่ดีงามด้วย สองอย่างนี้จะได้พึ่งพากันได้ ความรู้สึกดีงามนั้นนับว่าสำคัญมาก จะเป็นตัวช่วยให้ใช้ความรู้เพื่อสนองความรู้สึกที่ดีงาม และในขณะเดียวกันก็ให้ความรู้สึกที่ดีงามไปกระตุ้นให้สนใจขวนขวายหาความรู้เพิ่มขึ้นมา

แต่ถ้าเป็นความรู้สึกในฝ่ายที่ไม่ดี ก็จะทำให้ใช้ความรู้ไปสนองกิเลส สนองความต้องการ ความเห็นแก่ตัว หรือไปทำร้ายผู้อื่น แม้หากไม่มีเรื่องที่จะสนองความต้องการของกิเลสแบบนี้ ก็จะหยุดเฉยหรือเฉื่อยชาไม่หาความรู้ ไปจบที่โมหะ ซึ่งความรู้สึกในฝ่ายไม่ดีแบบนี้ จะทำให้คนหาความรู้เพื่อสนองความรู้สึก ต่อจากนั้นก็ไม่หาความรู้ต่อไป

แต่ถ้าเป็นความรู้สึกที่ดี ก็จะได้ทั้งสอง คือ ทำให้หาความรู้เพื่อมาสนองความรู้สึกที่ดี และยังเป็นปัจจัยของการหาความรู้โดยตรง กระตุ้นเร้าไปสู่ความรู้ต่างๆ ที่เป็นสัจธรรม เป็นคุณธรรมที่เจริญปัญญา แล้วปัญญาก็มาสนองคุณธรรมซึ่งเป็นความรู้สึกที่ดีอีก เกิดความรู้สึกอยากจะสร้างสรรค์ และปัญญาก็เพิ่มพูน มุ่งไปหาสัจจะความจริงตามลำดับ

สังคมไทยวันนี้เป็นไปในทาง**ก่อ**มากกว่าทาง**แก้**ปัญหา เราใช้เทคโนโลยีสื่อสารกันมาก เพื่อกระตุ้นความรู้สึก ซึ่งมักจะเป็นด้านร้าย คือ โลภะ โทสะ โมหะ ทั้งด้านหาสุขเสพสุขส่วนตัว มุ่งหาผลประโยชน์ และด้านมุ่งร้ายแย่งชิง ประทุษร้ายผู้อื่น ข่มเหงรังแกกัน และด้านมัวเมา ลุ่มหลง เพลิดเพลิน จะเห็นว่าเทคโนโลยีเพื่อกระตุ้นความรู้สึกที่ดีงามมีน้อย มันจึงเสี่ยงที่จะเกิดกลียุค ดังนั้น พ่อแม่คือด่านใหญ่ที่จะต้องรับมือกับเทคโนโลยี ถ้าเลี้ยงลูกดี ปฏิบัติต่อเทคโนโลยีได้ถูกต้องก็จะได้รับประโยชน์มาก ครูคนที่หนึ่งกับครูคนที่สองจึงต้องประสานใจร่วมมือกัน

ถ้าจะกู้สังคมขึ้นมา ต้องช่วยให้ครูมีสถานะที่ถูกต้อง

สังคมต้องเอาใจใส่ครูเป็นพิเศษ เพราะเป็นเบ้าหลอมหล่อคุณภาพของลูก ทั้งครูเองก็ต้องมีจิตสำนึกที่ดี คำนึงถึงความสุข ความเจริญงอกงามและความดีงามของเด็ก เรียกว่าต้องมี**ฉันทะ** ซึ่งเป็นแสงอรุณแห่งความเจริญก้าวหน้า เมื่อครูมีฉันทะ ไม่กี่ปีหรอก สภาพสังคมไทยจะเปลี่ยนไปในทางดีแน่นอน แต่สมัยนี้ครูไม่ค่อยมีฉันทะ เพราะไม่ค่อยมีใครให้เกียรติครูเหมือนสมัยก่อน เราจึงควรปรับค่านิยมในสังคม ให้หันมายกย่อง ให้กำลังใจและให้เกียรติครูให้มากขึ้น

ถ้าสังคมจะไปไม่ไหวและแย่แล้วแน่ คุณแม่ต้องเริ่มต้นใหม่ให้ได้

ผู้ปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง "คุณแม่" จึงสำคัญที่สุด เพราะคุณแม่ใกล้ชิดที่สุด เรียกว่าเป็นแกน ความซาบซึ้งในพระคุณแม่และคุณธรรมอื่นที่อิงอยู่ด้วย เราสามารถสร้างขึ้นได้จากชีวิตจริงที่อยู่ใกล้ชิดกัน ซึ่งมีรักแท้ของแม่ซึมซาบลงไปซึ้งอยู่ในใจลูก สามารถชักนำ บันดาลจิตใจของลูก โดยไม่ต้องบรรยายหรือเรียกหา สังคมไทยปัจจุบันทรุดถอยลงมาก หากจะถอย ก็ขอให้ถอยกลับไปหาพระคุณแม่ ให้ท่านเริ่มต้นให้ใหม่ แล้วจะเดินหน้าได้อีก โดยคุณแม่เป็นผู้เริ่มต้นเชิดชูการศึกษาขึ้นมาให้ได้

คุณแม่ยิ่งทำหน้าที่ได้ผลมาก หากมีกำลังหนุนทั้งที่บ้านและสถานที่เล่าเรียน

แม่ก็เป็นครู และครูก็เป็นแม่ได้ ความเป็นแม่มี ๒ นัย คือ **แม่ผู้ให้กำเนิด** และ **แม่โดยธรรม** ซึ่งปรกติคุณแม่ก็ได้ครบทั้งสองนัย แต่แม้เราไม่ใช่ผู้ให้กำเนิด ก็สามารถเป็นแม่โดยธรรมได้ **หากคุณธรรมของแม่มีในผู้ใดผู้นั้นก็เป็นแม่ได้ เพราะความเป็นแม่นั้นอยู่ที่จิตใจที่มีคุณธรรม** มีความรักแท้จริง มีเมตตากรุณาที่บริสุทธิ์จริงใจ

คุณพ่อคุณแม่นี้ ทางพระท่านมองใน ๓ สถานะ คือ เป็น**พรหม**ของลูก (พรหมาติ มาตาปิตโร) เป็น**บูรพาจารย์** (ปุพฺพาจริยาติ วุจฺจเร) และเป็น**อาหุไนยบุคคล**ของลูก (อาหุเนยฺยา จ ปุตฺตา) คำว่า **อาหุไนยบุคคล** ท่านเรียกพระอรหันต์ สังคมไทยเราจึงเรียกพ่อแม่ว่าเป็น "**พระอรหันต์ของลูก**" คือ เป็นผู้มีจิตใจบริสุทธิ์ต่อลูก รักลูกจริงใจและใจจริง ทั้งพ่อแม่จึงมีบทบาทร่วมกัน โดยพ่อจะเน้นด้านการสัมพันธ์สังคมภายนอก ให้กำลังสนับสนุน อุ้มชู ประคับประคอง คุ้มครอง และรักษาความมั่นคงปลอดภัย ส่วนแม่จะอยู่ใกล้ชิด คอยดูแลติดตัว เยือกเย็น ลึกซึ้ง หนักในด้านความรู้สึกเมตตา มีความรัก ใกล้ชิดสนิทใจ

ในแง่ความสมดุล พ่อจะไปช่วยทางอุเบกขามากหน่อย ไม่ปล่อยตามใจลูกจนเกินไป เป็นอุเบกขาเพื่อรักษาความพอดี ระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับความเป็นจริงของธรรมชาติ รักษากฎเกณฑ์กติกา เรียกว่า รักษาหลักการ หรือ **รักษาธรรม**ไว้นั่นเอง

มองดูให้ทั่วถึงทั้งหมด ทั้งเลี้ยงคน ทั้งรักษาธรรม แล้วลูกจะนำชีวิตของเขาไปได้อย่างดี

อุเบกขาเพื่อรักษาธรรม เมตตาเพื่อรักษาคน แต่ต้องรักษาธรรมไว้ ไม่เช่นนั้นจะเสียความยุติธรรมระหว่างมนุษย์ หากเด็กถูกตามใจมากไป ก็จะอ่อนแอ พึ่งตนเองไม่ได้ ทำอะไรก็ไม่เป็น อุเบกขาจึงช่วยด้านความรู้สึกวางใจเป็นกลาง เฉยด้วยความรู้และปัญญา ส่วน ๓ ข้อแรก คือ เมตตา กรุณา มุทิตา เน้นหนักด้านความรู้สึกที่ดี แต่คนเราไม่ได้มีชีวิตอยู่กับความรู้สึกอย่างเดียว ต้องมีความรู้ด้วย นั่นคือ อุเบกขาจะมาจัดการตรงนี้ ทำหน้าที่ปรับความรู้สึกและการแสดงออก รวมทั้งการวางใจให้พอดีด้วยปัญญา

ในขณะเดียวกัน **ลูกก็มี ๒ สถานะ** คือ ในแง่ของ**บุคคลที่อยู่ในโลก** หรือสังคมมนุษย์ที่เราต้องสัมพันธ์ด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา ช่วยเหลือเกื้อกูล และรู้สึกดีงามต่อกัน แต่พร้อมกันนั้น เด็กก็มีสถานะเป็น**ชีวิต** อยู่ใน**ธรรมชาติ** และเป็นธรรมชาติ ดังนั้น ในฐานะของบุคคล เด็กต้องอยู่ได้กับมนุษย์หรือสังคม และในฐานะเป็นชีวิต เด็กจะต้องอยู่ได้กับความเป็นจริงของธรรมชาติ แม้แต่ร่างกายของเขาเองก็เป็นไปตามกฎธรรมชาติ ที่เขาต้องรู้ เข้าใจ ยอมรับและอยู่กับมันให้ได้

พ่อแม่ และกัลยาณมิตรช่วยเด็กได้ในแง่ให้เขามีการศึกษา แล้วนำมาปฏิบัติจัดการชีวิต

กับด้านธรรมชาติให้ได้ผลดี พ่อแม่จะมองลูกในแง่ของบุคคลอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมองให้ออกว่าลูกต้องรับผิดชอบชีวิตตัวเองได้ อยู่กับความจริงของโลกและชีวิตได้ เราต้องเตรียมเขาไว้ให้พร้อม คิดว่า ทำอย่างไรลูกจึงจะรับผิดชอบตัวเองได้ รู้จักเรียนรู้เหตุปัจจัยทั้งหลายว่าทำอะไร อย่างไร จะถูกต้องและเกิดผลดี พ่อแม่จึงไม่ใช่ทำหน้าที่ผู้ให้อย่างเดียว หรือมีแต่ **เมตตา กรุณา มุทิตา** เท่านั้น แต่ยังต้องมี**อุเบกขา**ด้วย ด้วยความเข้าใจความเป็นจริงของธรรมชาติและชีวิต เตรียมลูกให้รับผิดชอบตัวเองได้ แม้ต่อไปเราไม่อยู่กับเขา เขาก็จะอยู่ได้ ดำเนินชีวิตไปได้ จึงต้องฝึกให้เขาทำเองเป็น มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนได้ นั่นคือหน้าที่สำคัญของอุเบกขา

จึงบอกได้ว่าด้านเมตตา กรุณา มุทิตา **พ่อแม่ก็ทำให้ลูก** แต่พออุเบกขา **พ่อแม่ก็ดูให้ลูกทำ** ต้องมีครบทั้งสองบทบาท ความเป็นพ่อแม่จึงจะสมบูรณ์

เมื่อพระคุณแม่สมบูรณ์ ลูกก็เติบโตเป็นคนที่สมบูรณ์ นำโลกขึ้นสู่วิถีดีงามที่สมบูรณ์

การมีอุเบกขาหรือดูลูกทำ ไม่ใช่การทอดทิ้งเขา แต่ต้องเป็นที่ปรึกษาด้วย จึงต้องมาด้วยกันทั้ง**อุเบกขา**และ**เป็นที่ปรึกษา** คอยดูว่าเขาทำถูกไหม ถ้าไม่ถูกหรือติดขัดอะไร พ่อแม่ก็คอยแนะนำ หากพ่อแม่ใช้อุเบกขาเป็น เด็กจะเก่งมาก เข้มแข็ง ทำอะไรต่ออะไรได้หมด แม่ถ้าไม่มีข้อนี้ เด็กจะอ่อนแอ เลี้ยงไม่โต ทำอะไรไม่ค่อยเป็น พ่อแม่ที่มีอุเบกขาจึงรู้จักคิดเตรียมการ ว่าจะให้ลูกเก่งต้องฝึกด้านไหน ก็ค่อยๆ หัดเขา หากทำให้เขาทุกอย่าง เท่ากับ**ปล่อยเขาทิ้ง** รอให้เขาไปฝึกเอาเองข้างหน้า เมื่อเจอสถานการณ์บีบบังคับหาทางออกไม่ได้ ตอนนั้นก็อาจจะไม่มีที่ปรึกษา อาจทำผิดพลาดได้

ตอนลูกยังเล็กนี้ พ่อแม่ผู้หวังดีที่สุด ต้องมีเมตตามาหนุนอุเบกขา ช่วยเป็นที่ปรึกษาในการฝึก พูดได้ว่า พ่อแม่จะเลี้ยงลูกได้ดีที่สุดต้องมีอุเบกขาไว้เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกพัฒนา แต่สังคมไทย ไม่ค่อยเห็นคุณค่าของอุเบกขา ต้องปรับวิธีคิดใหม่มาให้ความสำคัญคุณธรรมนี้มากขึ้น เพราะอุเบกขา คือ ลงตัว พอดี เข้าที่เข้าทาง ด้วยองค์ประกอบและเหตุปัจจัยดี ประสานกลมกลืน สัดส่วนพอเหมาะ เมื่อมีอุเบกขา เราก็คอยจัดลูกให้อยู่ในทางที่พอดี เรียกว่ามี**ธรรมะลงตัว** และยังเป็นตัวเชื่อมสู่ปัญญา หากมีแค่เมตตา กรุณา มุทิตา ก็อยู่แค่ด้านความรู้สึก แม้จะดี (positive emotion) แต่ชีวิตคนเราก็ไม่ได้อยู่แค่ความรู้สึก เราต้องอยู่ด้วยความรู้ ด้วยปัญญา ซึ่งต้องมีอุเบกขามาเชื่อม มาช่วยปรับทุกอย่างให้ถูกต้อง เที่ยงตรง ไม่ขาด ไม่เกิน ไม่เอียง

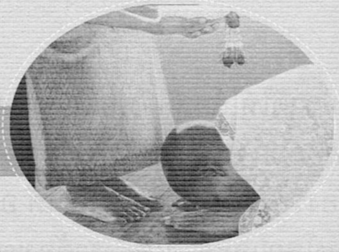
อย่าปล่อยให้สังคมไทยหย่อนเรื่องอุเบกขา เมื่อพ่อแม่มีทั้ง เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา พร้อมสมบูรณ์แล้ว พระคุณแม่ก็จะมีพลังสมบูรณ์เต็มที่ ทำให้ลูกเติบโตเป็นคนที่สมบูรณ์ ร่วมสร้างสรรค์พัฒนาสังคมไปสู่สุขเกษมศานต์อันสมบูรณ์

ที่มา : คัดย่อจากหนังสือ “ถ้าเชิดชูพระคุณแม่ขึ้นมาได้ สังคมไทยก็ไม่สิ้นหวัง”

กวีธรรมรำลึก :

แทนคุณ

ปปัญจา

ยามลูกอด แม่ก็อด บ่อิ่มได้ ลูกป่วยกาย ไม่สบาย แม่รักษา
ลูกเติบใหญ่ แม่เบาใจ ให้เมตตา ลูกศึกษา แม่เลือกทาง อย่างห่วงใย
ลูกคบเพื่อน แม่คอยเตือน ด้วยความรัก อุปสรรค แม่รับด้วย ช่วยแก้ไข
ลูกก้าวหน้า ไปดี ไม่มีภัย แม่ดีใจ กับลูก ไปถูกทาง
ลูกสอบติด คิดเรียน ต่อเมืองนอก แม่รีบออก รับภาระ ช่วยสะสาง
ลูกสำเร็จ แม่สุขใจ ไม่อำพราง คอยลูกย่าง กลับแม่ ชะแง้รอ
ประเทศต่าง ห่างแม่ แลเห็นทุกข์ แท้ความสุข วัตถุนั้น สั้นจริงหนอ
ได้สิ่งโน้น อยากสิ่งนี้ ไม่มีพอ ลูกจึงขอ เลือกทางพระ เพื่อละวาง
กลับถึงบ้าน ลูกคลาน เข้ากราบแม่ ด้วยรักแท้ ทราบชัด ไม่ขัดขวาง
เมื่อลูกเลือก ดีแล้ว ในแนวทาง แม้แตกต่าง แม่เข้าใจ ให้ลูกเดิน
อยู่เป็นพระ แม้ลูก จะห่างแม่ ต้องผันแปร เวียนวก ระหกเหิน
บำเพ็ญพรต กำหนดใจ ไม่ให้เพลิน แต่รักแม่ ยังจำเริญ อยู่ในใจ
ด้วยบุญนี้ ที่บำเพ็ญ ในผ้าเหลือง ขอปลดเปลื้อง หนี้แม่บ้าง จะได้ไหม
ให้แม่เห็น เป็นพระแท้ แม่สุขใจ ชีวิตลูก คงไม่ไร้ คุณค่าเอย ๛

อุปมา

มีคนเปรียบ รักแห่งเธอ เสมอน้ำ ในมหา- สมุทรงาม สีครามใส
ก็คลื่นลม สาดโถมซัด แล้วซาไป แต่รักเธอ กลับไม่ มีลดเลย
บางคนเปรียบ รักแห่งเธอ เหมือนแผ่นฟ้า กว้างเกินกว่า จะเทียบ เปรียบเฉลย
ก็ฟ้ายัง มีราตรี ที่มืดเมย แต่รักเธอ ไม่ซาเฉย เลยซักครา
ถ้าเปรียบใหม่ ให้ฟ้า มหาสมุทร เทียบพิสุทธิ์ รักแท้ ของแม่จ๋า
เพียงส่วนเดียว เสี้ยวรัก แห่งมารดา อุปมา ได้เพียงนั้น ฉันจึงยอม ๛

แด่แม่ผู้ให้ชีวิต กำลังใจ และความรักอันบริสุทธิ์เสมอมา

กวีพจนา :

แด่เธอ.....ผู้ชื่อว่าแม่

คือผู้สร้าง ผู้ประทาน สังขารนี้
คือผู้พลี เลือดเนื้อ เผื่อแผ่ฉัน
คือผู้ให้ อาหาร สานชีวัน
คือผู้ปั้น ความรัก ถักเมตตา

คือผู้โอบ อุ้มกอด พลอดพะนอ
คือผู้ทอ สายตาเยี่ยม เปี่ยมคุณค่า
คือน้ำเสียง เอื้อนเอ่ย เผยกรุณา
คือจิตตา สู้ใจฉัน อย่างมั่นคง

คือผู้สอน ผู้สั่ง หวังให้รู้
คือผู้ชู เชิดให้เกิด ประเสริฐสงค์
คือผู้ปลูก จิตวิญญาณ หาญทะนง
คือผู้ส่ง เสริมเติมต่อ ก่อความงาม

คือครุ หนักหนา ยิ่งกว่าครู
คือพฐู เลิศหล้า กว่าโลกสาม
คือมิตรแท้ แน่กว่า ใครก็ตาม
คือความงาม เหนือคุณค่า กว่าสิ่งใด

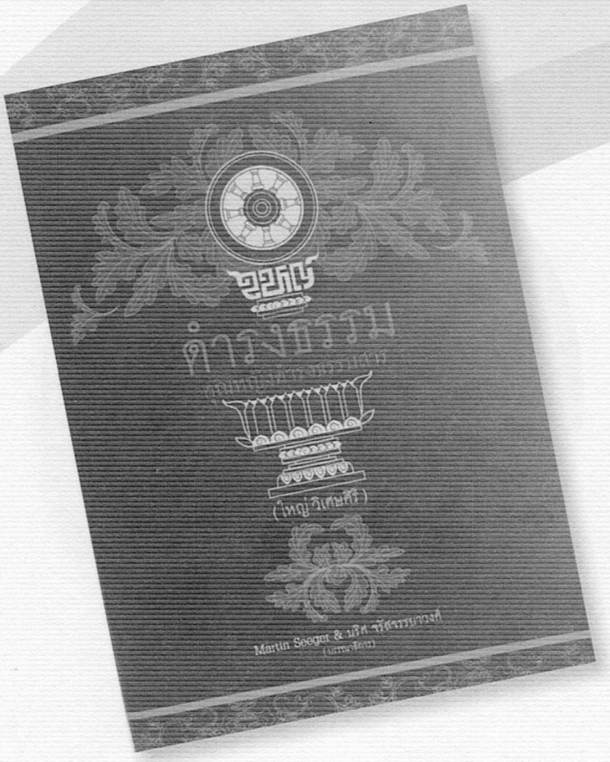
คือพรหมมี อัปมัญญา หาใดเปรียบ
คือพระเจ้า เทียบสูงส่ง กว่าองค์ไหน
คืออรหันต์ เป็นขวัญลูก ผูกเรือนใจ
พระคุณใหญ่ ยิ่งแท้ คือแม่ตน ๑๛

ปุญญวํโส

ชวนอ่านหนังสือ :

ดำรงธรรม เรื่องราวของสตรีนักแต่งหนังสือธรรมะ

พุทธสาวิกา

การเกิดมาเป็นสตรีเพศในซีกโลกตะวันออกเหมือนถูกสาปให้มีความด้อยกว่าบุรุษเพศอย่างเห็นได้ชัด ในประเทศใหญ่ๆ ที่มีประวัติศาสตร์อันนยาวนาน เช่น จีน อินเดีย และอีกหลายๆ ประเทศ ที่รับเอาความเชื่อและวัฒนธรรมจากประเทศใหญ่นั้น รวมถึงประเทศไทยด้วย ผู้หญิงจะเปรียบเหมือนพลเมืองชั้นสอง ถูกกดขี่ข่มเหงนานัปการ เช่น ประเพณีสตรีในประเทศอินเดีย หากสามีตาย หญิงม่ายจะต้องกระโดดเข้ากองไฟที่เผาสามีของตน ตายตามไปด้วย โชคดีที่ประเพณีนี้ได้ถูกห้ามด้วยกฎหมายของรัฐห้ามขาดไม่ให้มีพิธีนี้ นอกจากนี้ สตรีเพศยังถูกจำกัดเรื่องการศึกษา ไม่มีโอกาสได้ร่ำเรียนวิชาการต่างๆ อย่างเช่นบุรุษ ดังมีบทประพันธ์เรื่อง Butterfly's Lovers นิยายเอกของจีนที่ตัวเอกฝ่ายหญิงอยากเรียนหนังสือ ต้องปลอมตัวเป็นชายไปเรียนหนังสือ และได้พบรักกับพระเอกซึ่งเป็นผู้ชายจริงๆ

ในซีกโลกตะวันตกที่สตรีเพศพยายามต่อสู้ในสิทธิของความเป็นมนุษย์ ให้มีความเท่าเทียมกับบุรุษเพศ จนกระทั่งเรียกว่า ประสบความสำเร็จอย่างเห็นได้ชัด สามารถเป็นพระมหากษัตริย์ก็ได้ เป็นประธานาธิบดี เป็นนายกเป็นรัฐมนตรี ผู้บริหารระดับสูง ฯลฯ เป็นที่น่ายินดีว่า การยอมรับเช่นนี้ได้ก้าวข้ามมาสู่ซีกโลกตะวันออก จนกระทั่งมีนายกรัฐมนตรีหญิง ประธานาธิบดีหญิง เกิดขึ้นในหลายประเทศ

ในความเป็นจริง สตรีเพศมีความด้อยกว่าบุรุษเพศ ทั้งด้านกายวิภาค ที่มีความแข็งแรงไม่เท่า และทางด้านจิตใจ ที่มีความอ่อนไหวมากกว่า ธรรมชาติสร้างมาอย่างนั้น ดังพระพุทธเจ้าทรงประกาศว่า ผู้หญิงไม่สามารถเป็นพระพุทธเจ้าได้* แม้ว่าจะมีสติปัญญาเท่าเทียมกับผู้ชาย หรืออาจมีมากกว่า สตรีเป็นได้แค่พระอรหันต์ ไม่อาจเป็นพระพุทธเจ้า หากปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าต้องเกิดใหม่เป็นชายเสียก่อน จึงจะมีสิทธิ์เป็นพระพุทธเจ้าได้

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร)

ตามปกติมนุษย์เลือกเกิดตามใจชอบไม่ได้ แต่สำหรับพุทธศาสนิกชน มนุษย์สามารถเลือกเกิดได้ หากได้ศึกษาธรรมะ และสร้างกรรมให้ได้เกิดตามที่ปรารถนา ต้องตั้งจิตอธิษฐานและอื่นๆ อีกมากมาย ตัวอย่างเช่น สุเมธดาบสตั้งจิตอธิษฐานขอเป็นพระพุทธเจ้าในกาลข้างหน้า แล้วท่านก็ทำได้ตามนั้น ตามคำพยากรณ์ของพระพุทธเจ้าทีปังกร หากแม้นเกิดเป็นหญิงแล้วจะทำอย่างไร เราควรจะยอมจำนนต่อธรรมชาติที่มีความอ่อนด้อยกระนั้นหรือ

หากมาดูเรื่องราวของ**คุณหญิงดำรงธรรมสาร** (ใหญ่ วิเศษศิริ) ก็จะพบว่า ท่านเป็นสตรีเพศท่านหนึ่งที่ไม่ยอมจำนนต่อข้อด้อยข้อจำกัดต่างๆ ของความเป็นหญิง ท่านเพียรพยายามศึกษาเล่าเรียนธรรมะจนแตกฉาน สามารถแต่งหนังสือธรรมะได้เป็นอย่างดี จนกระทั่งเมื่อส่งผลงานไปประกวด ก็ได้รับรางวัลชนะเลิศ มีชัยเหนือทุกคนที่ส่งผลงานเข้าประกวดเช่นเดียวกัน

คุณหญิงใหญ่ มีชีวิตอยู่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ - ๙ เกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะดี ศึกษาธรรมะด้วยวิธีการทรงจำพระไตรปิฎก และศึกษาเล่าเรียนจากพระเถระผู้ใหญ่ คือ **สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์** (เจริญ ญาณวโร) วัดเทพศิรินทราวาส ซึ่งเป็นพระมหาเถระผู้ใหญ่ในยุครัชกาลที่ ๕ - ๙ คุณหญิงใหญ่มีความสามารถในการประพันธ์อย่างมาก แต่งเรียงความได้ดี และยังสามารถแต่งร้อยกรองได้อย่างไพเราะ ดังมีผลงานเป็นที่ปรากฏ

ด้านชีวิตการครองเรือน ท่านแต่งงานกับ**พระยาดำรงธรรมสาร** (ส่าง วิเศษศิริ) ศึกษาธรรมะอย่างต่อเนื่องยาวนาน สามารถทรงจำ

---

* พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต เล่มที่ ๓๓ หน้าที่ ๑๖๔ - ๑๖๕ วรรคที่ ๒ ว่าด้วยฐานะและอฐานะ [๑๖๔] ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้อที่สตรีจะพึงเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มิใช่ฐานะ มิใช่โอกาสที่จะมีได้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย แต่ข้อที่บุรุษจะพึงเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้นเป็นฐานะที่จะมีได้.

พระสูตรบางพระสูตรได้ เช่น มหาสติปัฏฐานสูตร เป็นต้น นอกจากนี้ท่านยังสามารถเขียนหนังสือธรรมะด้วยตนเอง ไว้หลายเล่ม เล่มที่มีชื่อเสียงมาก ได้แก่ **อัฏฐธรรมปัญหา** ส่งเข้าประกวดเรียงความธรรมะ จัดโดย **เจ้าพระยามุขมนตรี** (อวบ เปาโรหิตย์) และมีพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวิธวรรณปรีชา พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระ-จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงเป็นประธานตัดสิน นัยว่าท่านเป็นสตรีท่านแรกที่มีผลงานหนังสือเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในหมู่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เนื่องจากมีความถูกต้องตามพระไตรปิฎก และมีการอธิบายความที่ลึกซึ้งและเข้าใจง่าย

คุณหญิงใหญ่ ดำรงธรรมสาร (วิเศษศิริ) ถ่ายกับสามีของท่าน พระยาดำรงธรรมสาร (ส่าง วิเศษศิริ)

ต่อมาหนังสืออีกเล่มหนึ่ง คือ**ปฏิปัตติปุจฉาวิสัชนา** ที่แต่งโดยคุณหญิงใหญ่ ได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป และถูกเข้าใจว่าเป็นผลงานของ**พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต** กับ**พระธรรมเจดีย์** (จูม พันธุโล) และถูกเข้าใจอย่างนี้มาจนปัจจุบัน จนกระทั่งนักวิจัยสองนาย คือ **ดร. มาร์ติน เซเกอร์** (อ่านบทสัมภาษณ์ได้ที่ โพธิยาลัยฉบับที่ ๕) กับ**นริศ จรัสจรรยาวงศ์** ได้มาค้นพบความจริงว่า หนังสือเล่มดังกล่าวนี้ เป็นผลงานอีกเล่มหนึ่งของคุณหญิงใหญ่ โดยมีหลักฐานยืนยันแน่ชัด ถูกต้อง สมบูรณ์ทุกประการ ความจริงเรื่องนี้สร้างความประหลาดใจให้แก่วงการพระพุทธศาสนา มิใช่แต่ในประเทศไทยเท่านั้น ข้อมูลนี้ยังถูกเผยแพร่ในโลกโซเชียล และสำนักข่าว BBC ของประเทศอังกฤษอีกด้วย

นักวิจัยทั้งสองมิได้ทำแต่เพียงเท่านี้ ได้สืบค้นล้วงลึกถึงความเป็นมาของคุณหญิงใหญ่อย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและกาลเวลา ที่ต้องใช้เวลานานถึงสี่ปี ได้พบกับบุตรบุญธรรมของคุณหญิง ซึ่งมีอายุเก้าสิบกว่าปีแล้ว ได้ไปพบปะสนทนากับท่านอย่างใกล้ชิด ได้ค้นพบผลงานอื่นๆ ที่คุณหญิงใหญ่ได้เขียนเอาไว้ (ดูเพิ่มเติมในหนังสือดำรงธรรม) และยังตามรอยคุณหญิงใหญ่ไปยัง**วัดธรรมิการาม** ซึ่งเป็นวัดที่พระยาและคุณหญิง ดำรงธรรมสาร สร้างไว้ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ไปดูกุฏิที่คุณหญิงใหญ่เคยพำนักอาศัย และตามไปสัมภาษณ์พระมหาเถระผู้ใหญ่ที่มีโอกาสได้พบกับคุณหญิงใหญ่ในครั้งกระนั้น ครั้งที่ท่านยังมีชีวิตอยู่

เรื่องหนึ่งที่น่าประทับใจในชีวิตของสตรีนักบุญท่านนี้ คือ **ความเป็นนักบุญอย่างเสมอต้นเสมอปลาย** ตลอดชีวิตท่านได้ทุ่มเทให้กับ

หนังสือธรรมะทั้ง ๕ เล่ม
๑. "ปฏิบัตตินิเทศ" พิมพ์พ.ศ. ๒๔๗๕๒
๒. "ปฏิบัตติวิภาค" พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๕
๓. "ปฏิบัตติวิภังค์" พิมพ์พ.ศ. ๒๔๗๖
๔. "ปฏิบัตติปุจฉาวิสัชนา" พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๖
๕. "ปฏิบัตติวิภัชน์" พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๗

การศึกษาปฏิบัติธรรม ถึงขนาดบวชเป็นแม่ชีในช่วง ๑๐ ปีสุดท้ายชีวิต ท่านมรณภาพในฐานะเป็นแม่ชี เพื่อให้การปฏิบติธรรมของท่านมีความเข้มข้นยิ่งขึ้น และท่านยังได้สละทรัพย์สินจำนวนมากสร้างวัดธัมมิการาม ที่ริมชายทะเล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นที่ดินผืนสวย มีมูลค่ามหาศาล สร้างเป็นวัด และใช้ชีวิตบั้นปลายที่วัดแห่งนี้

คุณหญิงใหญ่เมื่อบวชเป็นแม่ชี ภาพถ่ายราวปี พ.ศ. ๒๔๗๗

ประติมากรรมปูนปั้นภาพ คุณหญิงใหญ่ ดำรงธรรมสาร ที่ผนังภายในเมรุ วัดธรรมิการามวรวิหาร ประจวบคีรีขันธ์

เรื่องที่น่าประทับใจที่สุด คือ**ท่านเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ** แม้กระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต มรณกรรมของคุณหญิงใหญ่ นับเป็นมรณกรรมของผู้ที่มีธรรมะอย่างแท้จริง เมื่อท่านรู้ตัวว่ากำลังจะสิ้นลม ท่านได้นิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ให้ตามที่ท่านขอ ท่านฟังอย่างตั้งใจ ครั้นเมื่อท่านฟังจนพอใจแล้ว ก็ได้กล่าวแก่พระสงฆ์ว่า **"พอแล้ว ดิฉันลานะเจ้าคะ"** แล้วท่านก็สิ้นลมไปอย่างสงบ งดงาม เป็นความตายที่ถึงพร้อมด้วยสติสัมปชัญญะ ไม่หลงตาย ไม่ซัดส่าย การตายเช่นนี้ ย่อมนำท่านไปสู่สุคติภูมิอย่างแน่แท้ มิต้องสงสัยเลย

หนังสือดำรงธรรม เป็นผลงานรวบรวมของนักวิจัยทั้งสอง ซึ่งได้รวบรวมผลงานและประวัติของคุณหญิงใหญ่ไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ เป็นหนังสือน่าอ่านด้วยประการทั้งปวง นอกเหนือจากจะได้ธรรมรสอันลึกซึ้ง ยังจะได้แง่คิดอะไรดีๆ อีกมากมายจากหนังสือเล่มนี้

แง่คิดที่ชัดที่สุด น่าจะเป็นความจริงที่ว่า แม้สตรีเพศในซีกโลกนี้ จะยังไม่ได้รับการยอมรับในศักยภาพเทียบเท่าบุรุษเพศ แต่ชีวิตของคุณหญิงใหญ่ได้แสดงให้เห็นว่า สตรีเพศอย่างท่าน มีสิทธิในการเข้าถึงธรรมได้ไม่น้อยหน้าบุรษเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีความเพียรและความตั้งใจจริง

ดำรงธรรม จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย ธรรมสภา ขนาดรูปเล่ม สิบหกหน้ายกพิเศษ (A ๕) ความหนากว่าสี่ร้อยหน้าเล่มนี้ จึงมีคุณค่าดังเพชรน้ำเอก ในวงการหนังสือธรรมะบ้านเราที่ไม่ใช่ผลงานของบุรุษเพศ หากเป็นของสตรีเพศ ที่เคยมีชีวิตอยู่อย่างสง่างาม เมื่อกว่าแปดสิบปีมาแล้ว

มองเทศ - มองไทย :

สืบค้นหา พระพุทธบาท ๕ รอย ตอน ๖

วิเทศทัยย์

สุวัณณะมาลิเก สุวัณณะปัพพะเต

สุมะนะกูเฏ โยนะกะปุเร นัมมะทายะ นะทิยา

ปัญจะปาทะวะรัง ฐานัง อะหัง วันทามิ ทูระโต ฯ

ข้าพเจ้าขอนมัสการ สถานที่มีรอยพระบาท ๕ สถาน คือ สุวรรณมาลิกเจดีย์ สุวรรณบรรพต ภูเขาสุมนกูฏ โยนกบุรี และแม่น้ำนัมมทา

เคยกล่าวถึงตั้งแต่บทแรกแล้วว่า คาถาบทนี้แต่งที่อาณาจักรสุโขทัยเรานี้เอง ไม่ได้ข้ามไปไกลถึงเกาะลังกา แต่ที่ได้กลิ่นอายเครื่องเทศแบบลังกา ก็เพราะผู้แต่งเป็นพระสงฆ์ชาวศรีลังกานั่นเอง ส่วนจะระบุลึกลงไปว่าผู้แต่งมีชื่อเสียงเรียงนามใดนั้น เห็นทีต้องพึ่งคนทรงเข้าช่วย แลเหตุที่แต่งคาถาบทนี้น่าจะเป็นการยอเกียรติกษัตริย์แห่งอาณาจักรสุโขทัย ผู้มีพระนามว่า**พระมหาธรรมราชาลิไท**

อันว่าพระมหาธรรมราชาลิไทนั้น หากอ่านประวัติศาสตร์ผ่านตา ก็จะเห็นว่าพระองค์เป็นนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา เห็นได้จากพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์**คัมภีร์เตภูมิกถาหรือไตรภูมิพระร่วง** ซึ่งมีเนื้อหาลุ่มลึก อุดมด้วยสาระแห่งหลักธรรมคำสอน อุปมาอุปไมยทั้งคดีโลกและคดีธรรม อีกด้านหนึ่งพระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนายิ่งนัก สังเกตได้จากการเสด็จออกผนวชศึกษาหลักธรรมคำสอนถึงสองครั้งสองครา อีกทั้งทรงสร้างศาสนสถานและประติมากรรมอันเลิศล้ำเป็นจำนวนมาก

แม้**รอยพระพุทธบาท**ก็เกิดขึ้นในสมัยของพระองค์ แต่พระราชูปถัมภ์ด้านพระศาสนากลับมีนัยยะทางการเมืองให้ตีความหลากหลายมุมมอง ฉะนั้น ในบทนี้นอกจากเราจะศึกษารอยพระพุทธบาทในลักษณะของพระพุทธ-ศาสนาแล้ว จึงเห็นสมควรหันไปวิเคราะห์ในแง่การเมืองด้วย จะได้เข้าใจเบื้องหน้าเบื้องหลังอย่างถ่องแท้ เป็นการเสริมปัญญา ช่วยให้ได้คิดวิเคราะห์เข้าใจกว้างขวางทุกถ้อยประเด็นความ

อันว่าคติความเชื่อเรื่องรอยพระพุทธบาทในอาณาจักรสุโขทัยนั้น เพิ่งมาปรากฏเห็นเป็นรูปธรรมสมัยพระมหาธรรมราชาลิไทนี้เอง เหตุเพราะมีจารึกบันทึกไว้เป็นหลักฐานจำนวนมาก ชื่อที่ใช้เรียกรอยพระพุทธบาทนั้น สังเกตว่าแม้จะบันทึกในระยะเวลาใกล้เคียงกัน แต่ก็เรียกแตกต่างกันไป ดังเช่น พระบาทลักษณ์ ฝ่าตีนพระเป็นเจ้า รอยตีนพระพุทธเจ้า และพระศรีบาทลักษณ์ เป็นต้น เช่นนี้เห็นจะเป็นการเรียกแบบลังกาและแบบไทย

การสร้างรอยพระพุทธบาท ปรากฏเห็นในจารึกหลักที่ ๓ (จารึกนครชุม พ.ศ. ๑๙๐๐) ความว่า *"... พระบาทลักษณะนั้นไซร้ พระยาธรรมิกราชให้ไปพิมพ์เอารอยตีน... พระเป็นเจ้าเถิงสิงหลอันเหยียบเหนือจอมเขาสุมนกูฏบรรพต ประมาณเท่าใดเอามาพิมพ์ไว้ จุ่งคนทั้งหลายแล ... อันหนึ่งประดิษฐานไว้ในเมืองศรีสัชนาลัยเหนือจอมเขา ... อันหนึ่งประดิษฐานไว้ในเมืองสุโขทัยเหนือจอมเขาสุมนกูฏ อันหนึ่งประดิษฐานไว้ในเมืองบางพานเหนือจอมเขานางทอง อันหนึ่งประดิษฐานไว้เหนือจอมเขาที่ปากพระบาง จารึกก็ยังไว้ด้วยทุกแห่ง"*

หลักฐานตรงนี้ชัดเจนว่าพระมหาธรรมราชาลิไท โปรดให้ไปพิมพ์รอยพระพุทธบาทที่เขาสุมนกูฏ หรือศรีปาทะในประเทศศรีลังกาแล้วโปรดให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๙๐๒ แลเพื่อเป็นการรำลึกถึงรอยพระพุทธบาทที่เขาสุมนกูฏ ประเทศศรีลังกา จึงให้ตั้งชื่อเขาเมืองสุโขทัยว่าสุมนกูฏ เสมอรอยพระพุทธบาทเดิมที่สถิตอยู่

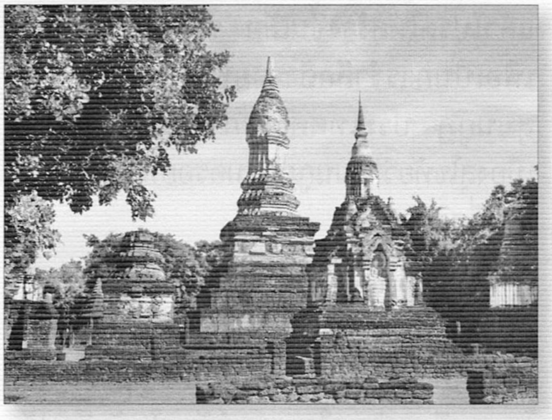
ปัญหาตามมาคือความเชื่อรอยพระพุทธบาทของชาวศรีลังกานั้นมีเพียง ๔ รอย กล่าวคือ แม่น้ำนัมมทา เขาสัจพันธ์ เขาสุมนะ และโยนกบุรี แต่**เหตุใด เวอร์ชั่นสุโขทัยจึงปรับแก้เป็น สุวรรณมาลิก และสุวรรณบรรพต**

เฉลยว่า เหตุที่เป็นเช่นนี้ เป็นเพราะเจตนาของผู้แต่งคาถาบทนี้

หากเราศึกษาการพระศาสนาในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท จะเห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงเชิงบริบทค่อนข้างแตกต่างจากสมัยพ่อขุนรามคำแหง เพราะพระองค์ได้นิมนต์พระสงฆ์ศรีลังกาเข้ามาเผยแพร่ลัทธิลังกาวงศ์ในอาณาจักรของพระองค์ คราวนั้นผู้ที่เดินทางมาคือ**พระอุทุมพรบุบผาสวามี**แห่งเมืองพัน พระเถระรูปนี้เป็นพระผู้ใหญ่สืบสายโดยตรงมาจากศรีลังกา สังเกตได้จากคำนำหน้าว่า อุทุมพร มาจากภาษาสิงหลว่า **ทิมบุลาคะละ** ซึ่งเป็นสำนักอันโด่งดังของศรีลังกา

การมาของพระอุทุมพรบุบผาสวามี ทำให้พระมหาธรรมราชาลิไททรงเกิดศรัทธามาก โดยเสด็จออกผนวชกับคณะสงฆ์กลุ่มนี้ถึงสองครั้ง พร้อมศึกษาพระธรรมวินัยกับพระ-เถระผู้ทรงพระไตรปิฎก จึงเป็นเหตุให้กุลบุตรชาวสุโขทัยออกบวชตาม และศึกษาจารีตประเพณีแบบลังกาเป็นจำนวนมาก บรรดา

พระเถระเหล่านั้น ท่านผู้ปรากฏขึ้นชื่อมากกว่าใครอื่น ก็คือ**พระบรมครูติลก**กับ**พระสุมนเถระ**

ถามว่า **เหตุใดจึงอ้างรอยพระพุทธบาทที่สุวรรณมาลิกและสุวรรณบรรพต**

ตอบว่า เพราะได้แนวคิดมาจากศรีลังกา

สุวรรณมาลิกนั้นมิใช่เรื่องยากเกินเดา เพราะสมัยนั้นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาของศรีลังกาได้โยกย้ายกลับไปอยู่อนุราธปุระ อันเป็นเมืองหลวงเก่า โดยเฉพาะ**รุวันแวลิแสยะ**เจดีย์หรือสุวรรณมาลิกนั้น ว่ากันว่ามีพระสงฆ์พำนักพักอาศัยเป็นจำนวนมาก เมื่อพระอุทุมพรบุบผาสวามีเดินทางมาพำนักยังเมืองสุโขทัย ย่อมเกี่ยวข้องกับมาตุภูมิบ้านเกิดเป็นธรรมดาวิสัย จึงต้องมีการเดินทางไปมาหาสู่กัน เมื่อเป็นดังนี้ การจะปลูกความเชื่อให้ฝังแน่นลงไป จำต้องอ้างถึงสถานที่ศักดิ์สิทธิ์บนผืนเกาะลังกา ด้วยเหตุนั้น รอยพระพุทธบาทที่สุวรรณมาลิกจึงสอดแทรกเข้ามาดังที่กล่าวแล้ว

ส่วนสุวรรณบรรพตหรือภูเขาทองนั้น เห็นจะเป็นการตั้งชื่อยอดเขาแห่งใดแห่งหนึ่งในอาณาจักรสุโขทัยเป็นแน่ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องต้องกันกับเกาะลังกา เพราะหากจะอ้างแต่รอยพระพุทธบาทบนชมพูทวีปกับเกาะลังกาเสียทั้งหมด ความสำคัญของอาณาจักรสุโขทัยก็จะไม่มีคุณค่า จึงตั้งชื่อขุนเขาแห่งหนึ่งในอาณาจักรสุโขทัยขึ้น จึงกลายมาเป็นที่มาของสุวรรณบรรพต แต่จะเป็นตรงไหนอย่างไรต้องสืบค้นหาต่อไป

นอกจากนั้น พระมหาธรรมราชาลิไทยังโปรดให้มีการจาริกแสวงบุญรอยไหว้พระพุทธบาทด้วย ดังจารึกหลักที่ ๘ (จารึกเขาสุมนกูฏ พ.ศ. ๑๙๑๑) ว่า *“... มีทั้งชาวสระหลวงสองแคว ปากยม พระบาง ซากังราว สุพรรณภาว พระนครชุม เบื้องใน... เมืองบางพานเมือง ... เมืองราด เมืองสะค้า เมืองลุมบาจาย เป็นบริพาร จึงขึ้นมานบพระบาทลักษณ์อันตนหากประดิษฐานแก่ก่อนเหนือจอมเขาสุมนกูฏนี้ ....”*

นอกจากนั้น จารึกบางแห่งยังพรรณนาถึงอานิสงส์การสักการบูชารอยพระพุทธบาทด้วย โดยอธิบายว่าผู้กราบไหว้บูชาย่อมได้อานิสงส์แตกต่างกันไป อันดับสูงสุดจะได้เกิดเป็นจักรพรรดิ ถัดมาเป็นพราหมณ์มหาศาล และชั้นต่ำสุดเป็นเศรษฐีผู้มั่งคั่ง

หากมองเนื้อหาเหล่านี้จะเห็นว่า การดำริสร้างรอยพระพุทธบาทของพระมหาธรรมราชาลิไทนั้นค่อนข้างสมบูรณ์ครบถ้วน ทั้งในแง่ของบุคลาธิษฐานและธรรมาธิษฐาน **แต่สิ่งหนึ่งที่ขาดหายไปคือเหตุใดพระองค์ไม่เชื่อมโยงให้ถึงพระพุทธเจ้า** ประเด็นนี้น่าศึกษาไม่น้อย

หันมาวิเคราะห์บริบททางประวัติศาสตร์บ้าง จะเห็นว่าการหันมาอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาของพระธรรมราชาลิไทนั้น เป็นนัยยะทางการเมืองมากกว่าเรื่องอื่นใด หากจะเรียกภาษาสมัยใหม่คือ**อาศัยศาสนาเป็นฐานเพื่อสร้างความชอบธรรม**

ประเด็นแรก จะเห็นได้จากการขนานพระนาม ดังทราบว่านาม**ธรรมราชา**นั้น เป็นชื่อเลียนแบบ**พระเจ้าอโศกมหาราช**แห่งชมพูทวีป ซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบของกษัตริย์ชาวพุทธทั่วโลก ชาวไทยรู้จักพระองค์ในนามว่าพระเจ้าศรีธรรมาโศกราช หากกษัตริย์พระองค์ใดประสงค์ดำเนินตามแล้วไซร้ ต้องหันมาบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคง ด้วยเหตุนั้น พญาลิไทจึงขนานพระองค์ว่า พระมหาธรรมราชาลิไท

เหตุที่พระองค์หันมาประพฤติวัตรเลียนแบบพระเจ้าอโศกมหาราชนั้น ก็เพราะความยุ่งยากภายในและภัยร้ายแรงภายนอก ภายในหมายถึงการแก่งแย่งชิงดีระหว่างราชวงศ์พระร่วง เป็นเหตุให้พระองค์ต้องสถาปนาตนขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรสุโขทัย แต่ถึงกระนั้นความหวาดระแวงระหว่างเชื้อพระวงศ์ก็ยังมีอยู่ ส่วนภัยร้ายแรงภายนอกคือ อาณาจักรอโยธยาซึ่งอยู่ทางตอนใต้ ได้บุกรุกขึ้นเหนือจนสามารถยึดเมืองพิษณุโลกได้ ส่วนอาณาจักรล้านนาทางเหนือก็คืบคลานเข้ายึดเมืองตากเช่นกัน

ภาวะอันล่อแหลมเช่นนี้ จำต้องหาอุบายสร้างความกลมเกลียวภายในอย่างเร่งด่วน เพื่อผนึกกำลังต่อสู้กับศัตรูภายนอก กลไกขับเคลื่อนที่พระองค์มองเห็นคือ**ศาสนา** จึงเป็นเหตุให้พระองค์ส่งสมณทูตไปศึกษากับพระอุทุมพรสวามีที่เมืองพันหลายรุ่น ครั้นสร้างความคุ้นเคยใกล้ชิดแล้ว จึงได้อัญเชิญพระเถระเดินทางมาพำนักพักอาศัยยังอาณาจักรสุโขทัยบ้าง และเพื่อแสดงถึงการยอมรับลัทธิลังกาวงศ์ พระองค์จึงได้เสด็จออกผนวช ศึกษาจารีตประเพณีและพระธรรมวินัยกับคณะสงฆ์กลุ่มนี้ถึงสองครั้งสองครา

ส่วนด้านการฟื้นฟูพระศาสนาก็คงดำเนินตามคำแนะนำของพระสงฆ์ลัทธิลังกาวงศ์ ดังเช่นการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาจากศรีลังกา ดังปรากฏในจารึกกรุงสุโขทัยว่า *"ศักราช ๑๒๗๙ ... ศรีสุริยพงษ์มหาธรรมราชาธิราช หากเอาพระศรีรัตนมหาธาตุอันนี้มาสถาปนาในเมืองนครชุมปีนั้น พระมหาธาตุนี้ใช่ธาตุอันสามานย์ คือพระธาตุแท้จริงแลเอาลุกแต่ลังกาทวีปพู้นมาดาย"*

ถัดมาเป็นการสร้างพระพุทธรูปและพระพิมพ์ หลักฐานในศิลาจารึกหลักที่ ๑ กล่าวว่า *“กรุงสุโขทัยในเวลานั้น พรั่งพร้อมด้วยพระพุทธรูปจำนวนมาก กลางเมืองสุโขทัย คือ ในวัดพระมหาธาตุ มีพระพุทธรูปทอง พระอัฏฐารส พระพุทธรูป พระพุทธรูปอันใหญ่ พระพุทธรูปอันราม ในอรัญญิกมีพระอัฏฐารสอันหนึ่งลุกยืน และทางทิศเหนือมีพระอจนะ”*

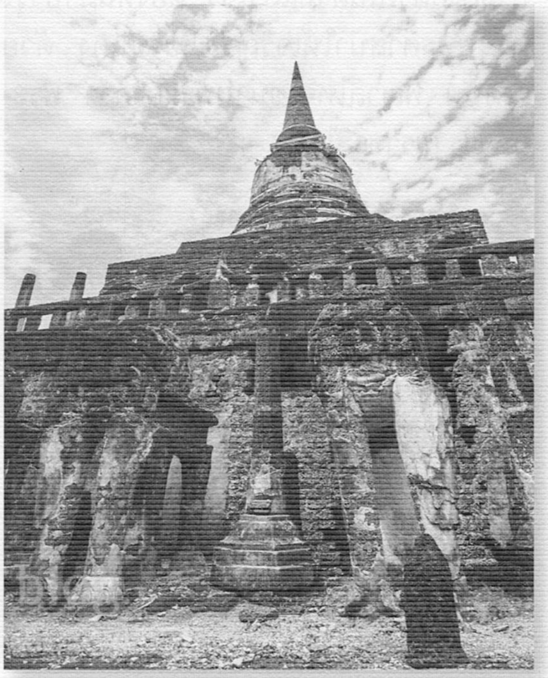
ความมากหลายของพระพุทธรูปพบเห็นในคำบรรยายของนางนพมาศว่า *“หนึ่งโสดควรจะอัศจรรย์ด้วยพระพุทธปฏิมากร ซึ่งประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถ และพระวิหารใหญ่น้อยอันเป็นที่สักการบูชาทั่วไป ทุกพระอารามย่อมหล่อด้วยตามพระโลหะ พระพุทธรูปประธานนั้น หน้าสมาธิกว้างยี่สิบศอกก็มี สิบหกศอกก็มี สิบสองศอกก็มี ยิ่งหย่อนอยู่ในระวางนี้ก็มี และพระพุทธสถารศสูงสี่สิบแปดศอกก็มี หย่อนลงมาในระวางจนสิบสองศอกก็มี อันพระพุทธปฏิมากรใหญ่ๆ ดังกล่าวนี้มีเป็นหลายพระองค์ และพระพุทธรูปน้อยๆ กับพระอรหันต์รูปนั้น ย่อมมีเป็นอันมากกว่ามาก เหลือที่จะนับจะประมาณ บางพระองค์ก็หล่อด้วยตามพระโลหะ บางพระองค์ก็กระทำด้วยศิลาทั้งแท่ง ล้วนแต่งามด้วยพระพุทธลักษณะ แล้วก็ย่อมไปด้วยสุวรรณแปดน้ำ รัศมีรุ่งเรืองสถิตบัลลังก์ทอง ควรจะเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้ได้นมัสการ”*

พระพุทธรูปเหล่านี้รวมถึง พระพุทธชินราช พระพุทธชินสีห์ พระศาสดา พระเหลือ และพระพุทธสิหิงค์ด้วย

ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์นั้น แม้ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่ามีระบบการศึกษาอย่างไร แต่การส่งพระสมณทูตออกไปประกาศศาสนายังอาณาจักรอื่น ก็สามารถชี้วัดได้ว่าพระพุทธศาสนาในอาณาจักรสุโขทัยรุ่งเรืองมากน้อยเพียงไร

หลักฐานระบุว่า พระปิยทัสสีได้รับมอบหมายไปเผยแพร่ศาสนาที่เมืองอโยธยา พระสุวรรณคีรีไปเผยแพร่ที่เมืองหลวงพระบาง พระเวสสภูไปเผยแพร่ที่เมืองน่าน ส่วนพระพุทธสาคร พระสุชาติ พระเขมะ พระสัทธาติสสะ ไปเผยแพร่ยังเมืองสองแคว พิษณุโลก

เหตุการณ์สำคัญซึ่งย้ำให้เห็นถึงต้นแบบพระพุทธศาสนาของอาณาจักรสุโขทัยคือ พระ**เจ้ากือนา**แห่งอาณาจักรล้านนาได้ทูลขอพระสงฆ์จากอาณาจักรสุโขทัยไปเผยแพร่พระศาสนา คราวนั้นพระมหาธรรมราชาลิไท ได้ส่ง **พระสุมนเถระ**เป็นพระสมณทูตไปเผยแพร่ เป็นเหตุให้สองอาณาจักรเกิดความผูกพันกลายเป็นพันธมิตรร่วมต่อสู้กับอยุธยาซึ่งเป็นอาณาจักรตอนใต้

กลับมาพูดถึงรอยพระพุทธบาทต่อ เคยบอกแต่ต้นว่า การสร้างรอยพระพุทธบาทมีนัยยะการเมืองแอบแฝงอยู่ รอยพระพุทธบาทที่ตั้งอยู่บนยอดเขาทั้ง ๔ นั้น ล้วนมีความหมายทั้งสิ้น ได้แก่

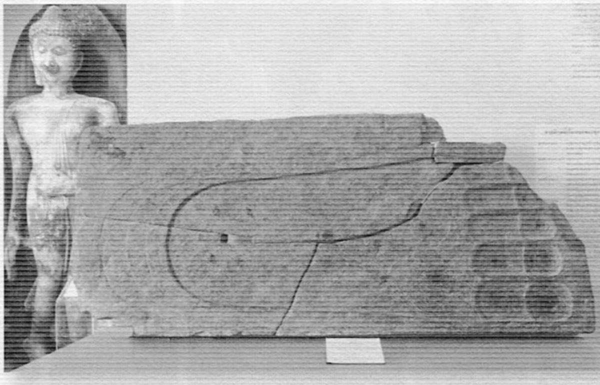
๑. รอยพระพุทธบาทเหนือยอดเขาสุมนกูฏหรือเขาพระบาทใหญ่นั้น อยู่ใกล้กรุงสุโขทัย ซึ่งเป็นเมืองราชธานี อันเป็นเสมือนหัวใจของอาณาจักร เนื่องจากเป็นที่ประทับของกษัตริย์

๒. รอยพระพุทธบาทเหนือจอมเขาแห่งหนึ่งในเมืองศรีสัชนาลัย ซึ่งมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง มีความสำคัญในฐานะเป็นที่ประทับของพระมหาอุปราช ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของกรุงสุโขทัย ถือว่าเป็นเมืองหน้าด่าน หากเกิดศึกสงครามย่อมสามารถสมทบกองทัพหลวงทันที

๓. รอยพระพุทธบาทเหนือยอดเขานางทอง เมืองบางพาน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของกรุงสุโขทัย เป็นเมืองระหว่างสุโขทัยกับเมืองหน้าด่าน ซึ่งสามารถสมทบกำลังกับกองทัพได้ทั้งทัพหลวงและทัพหน้า กรณีเกิดศึกสงคราม

๔. รอยพระพุทธบาทเหนือยอดเขาปากพระบาง เมืองพระบาง อยู่ทางใต้ของกรุงสุโขทัย มีฐานะเป็นเมืองพระยามหานคร เป็นเมืองบริวารด่านนอก พร้อมปะทะกับข้าศึกศัตรู และบางกรณีบางสถานการณ์ยังสามารถสมทบกับกองทัพหลวงได้อย่างทันท่วงที

หากจะบอกว่าการเลือกประดิษฐานรอยพระพุทธบาท**เป็นยุทธศาสตร์**อย่างหนึ่ง ก็คงไม่ไกลเกินความจริง เพราะแต่ละแห่งล้วนมีความสำคัญด้านการเมืองทั้งสิ้น การสร้างรอยพระพุทธบาทดังกล่าวเห็นว่าได้ประโยชน์ถึงสองทาง หนึ่งนั้นเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นบุณยสถานของผู้จาริกแสวงบุญ อีกหนึ่งนั้นเป็นการให้ความสำคัญของแต่ละเมืองเท่าเทียมกัน เพราะหากสร้างทุกสิ่งทุกอย่างเฉพาะในเมืองหลวง คนต่างถิ่นนอกพระนครก็จะไม่ให้ความสำคัญ เพราะการเดินทางสมัยโน้น หาได้สะดวกเหมือนปัจจุบันไม่ ภาพการแยกเขาแยกเราก็จะบังเกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป การสร้างรอยพระพุทธบาทของพระมหาธรรมราชาลิไท ประสบความสำเร็จทั้งทางด้าน**ศาสนจักร**และด้าน**อาณาจักร** ปรากฏในรูปของทั้ง**ธรรมาธิษฐาน**และ**บุคลาธิษฐาน** ด้านธรรมาธิษฐานทำให้มีผู้คนหันมาสนใจศึกษาพระธรรมคำสอนของพระศาสดาเจ้าเป็นจำนวนมาก สังเกตได้จากมีกุลบุตรออกบวชเป็นจำนวนมาก และเกิดมีประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามมากมาย ส่วนด้านบุคลาธิษฐานนั้นคือ สามารถส่งผลต่อผู้คนและอาณาจักรใกล้เคียง ดังปรากฏมีพระพุทธรูปอันงามล้ำและศาสนสถานอันยิ่งใหญ่เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังเกื้อกูลแก่อาณาจักรใกล้เคียง กล่าวคืออาณาจักรล้านนาและอาณาจักรอยุธยาด้วย

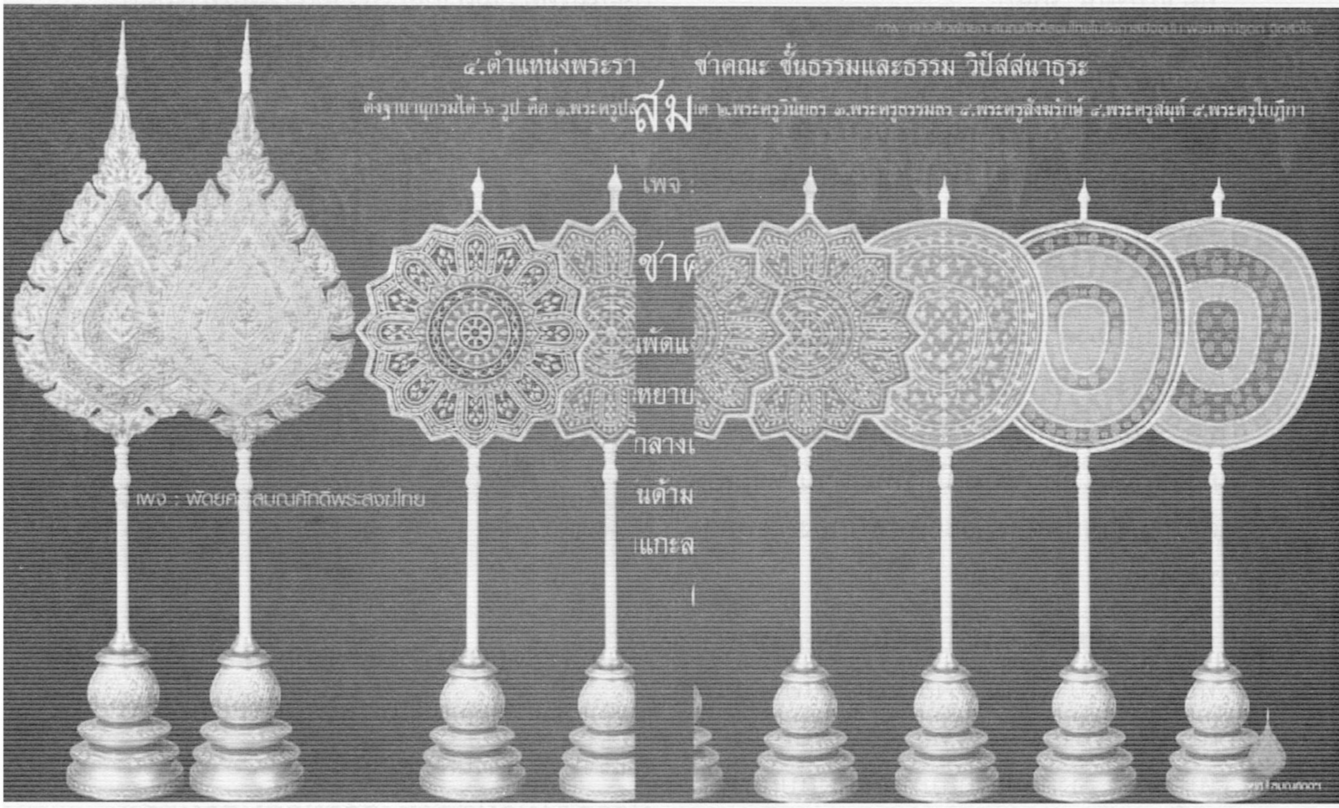
(อ่านต่อฉบับหน้า เป็นตอนสุดท้าย)

บันดาลใจ :

จากตาลปัตร - พัดยศ

ถึงโครงการ "นิทานธรรมะ กลับตาลปัตร"

กองบรรณาธิการ

"ตาลปัตร" มาจากภาษาบาลีว่า "ตาล + ปตฺต" แปลว่า ใบตาล ซึ่งตาลปัตรนี้ เป็นสิ่งที่คนทั่วไปใช้บังแดดและใช้พัดลมมาตั้งแต่โบราณ ตาลปัตร แม้จะมิได้นับเนื่องให้เป็นสิ่งหนึ่งในบริขาร ๘ ของพระสงฆ์ และไม่เคยพบหลักฐานว่ามีพุทธบัญญัติให้พระสงฆ์ใช้ของสิ่งนี้ในโอกาสใด เพียงแต่พบข้อความปรากฏในคัมภีร์ทางศาสนาหลายแห่ง เช่น หนังสือธรรมบทว่า "ขณะที่พระพุทธองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนา มีพระอานนท์พุทธอุปัฏฐาก ถวายงานพัดอยู่ด้านหลัง"

พัดยศ หมายถึง พัดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแด่พระสงฆ์ ซึ่งมาพร้อมกับการทรงตั้งสมณศักดิ์ เพื่อเป็นสิ่งบอกชั้นยศที่ได้รับพระราชทานนั้นๆ และเป็นการประกาศเกียรติคุณ เพิ่มขวัญและกำลังใจแก่พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบนั้นด้วย

พัดรอง หมายถึง พัดที่ทำขึ้นเป็นที่ระลึกในงานพิธีต่างๆ รวมถึงงานพระราชพิธี รัฐพิธี และพิธีทำบุญต่างๆ ของราษฎร ก็รวมเรียกว่าพัดรองด้วยเช่นกัน คำว่าพัดรอง เป็นชื่อเรียกเฉพาะพัดที่สร้างขึ้นเป็นที่ระลึกในงานพิธี

ต่างๆ ดังกล่าวนี้เท่านั้น ส่วนคำว่าตาลปัตรเป็นชื่อรวมเรียกได้ทั้งพัดยศและพัดรอง

แต่เดิมนั้น ตาลปัตรคงมิใช่ของที่ทำขึ้นมาสำหรับพระสงฆ์โดยเฉพาะ แต่น่าจะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ของชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในประเทศแถบเมืองร้อนมาก่อนสมัยพุทธกาลแล้ว พัดที่ใช้กันนั้น น่าจะมีอยู่ด้วยกันหลายแบบและทำด้วยวัสดุต่างๆ ตามฐานะของผู้ใช้ คำที่พบในคัมภีร์ทางศาสนาที่กล่าวถึงเรื่องพัดมีอยู่หลายคำ เช่น คำว่า ตาลปัตร วาลวิชนี และจิตรวิชนี

สาเหตุที่พระสงฆ์นำ "ตาลปัตร" มาใช้

บางท่านก็ว่า การใช้ตาลปัตรครั้งแรกนั้นมิใช่เพื่อบังหน้าเวลาเทศน์ แต่ใช้เพื่อกันกลิ่นเหม็นของศพ เนื่องจากพระสงฆ์ในสมัยโบราณจะต้องบังสุกุลผ้าห่อศพไปทำจีวร ต่อมาก็เลยกลายเป็นประเพณีของสงฆ์ที่จะถือตาลปัตรไปทำพิธีต่างๆ โดยเฉพาะในพิธีปลงศพ

บางท่านก็ว่าการที่พระถือตาลปัตรในระหว่างการแสดงธรรมเทศนาหรือสวดพระ-ปริตร ก็เพราะพระพุทธเจ้าทรงถือตาลปัตรเมื่อเสด็จไปโปรดพระพุทธบิดา คือพระเจ้าสุทโธทนะ พระสงฆ์จึงได้ปฏิบัติตาม

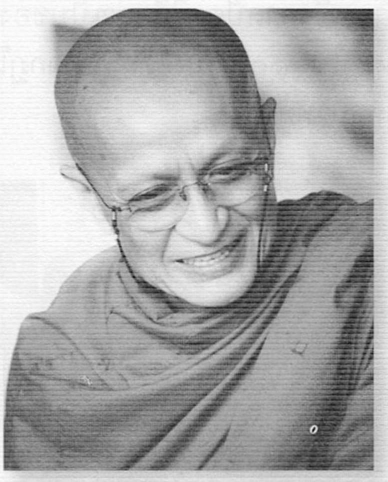
นอกจากนี้ยังมีผู้สันนิษฐานว่า เนื่องจากสภาพจิตใจของผู้ฟังธรรมมีหลายระดับ จึงต้องมีการป้องกันไว้ก่อน ดังเรื่องเล่าที่ว่า **พระสังกัจจายน์** พระสาวกที่สำคัญรูปหนึ่งท่านมีรูปงามมาก ขณะที่แสดงธรรมโปรดอุบาสก อุบาสิกาอยู่นั้น ทำให้สตรีบางคนหลงรักท่านอย่างมาก และด้วยภาวะจิตที่ไม่บริสุทธิ์ของสตรีเหล่านี้ จึงก่อให้เกิดบาปขึ้นเมื่อท่านรู้ด้วยญาณ จึงได้อธิษฐานจิตให้ตัวท่านมีรูปร่างอ้วนใหญ่ กลายเป็นไม่งามอย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน และเป็นเหตุให้พระสงฆ์ต้องหาเครื่องกำบังหน้าเวลาเทศน์หรือประกอบพิธี เพราะต้องการให้ผู้ฟังได้ฟังแต่ธรรมจากท่านเท่านั้น มิใช่มัวแต่มองหน้าหลงรูป

และจากความศรัทธาที่ฆราวาสถือว่าตาลปัตร เป็นของใช้อย่างหนึ่งของพระสงฆ์ จึงได้เกิดความคิดนำไปถวายพระ ต่อมาใบตาลอาจจะเสื่อมความนิยมเพราะเป็นของพื้นบ้านไม่เหมาะจะถวายพระ จึงอาจนำพัดของตนที่ทำด้วยไม้ไผ่สาน หรือขนนกไปถวายให้พระใช้แทนใบตาลได้ จึงทำให้ตาลปัตรมีการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ สุดแต่กำลังศรัทธาที่จะถวาย ซึ่งตาลปัตรนี้ถือว่าเป็นของมงคลอย่างหนึ่งใน ๑๐๘ มงคล ที่ปรากฏในรอยพระพุทธบาทด้วย

โดยทั่วๆ ไป เมื่อพูดถึง ตาลปัตร ในความหมายของพระสงฆ์ จะเรียกว่า **"พัดรอง"** คือ พัดที่เราเห็นพระใช้กันอยู่ในงานกุศลพิธีทั่วไป มักทำเป็นพัดหน้านาง คือพัดที่มีลักษณะรูปไข่ คล้ายเค้าหน้าสตรี มีด้ามยาวตรงกลางยาวประมาณ ๗๐ เซนติเมตร ส่วนพัดที่มีลักษณะพิเศษที่เรียกว่า "พัดยศ" นั้นเป็นพัดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานแก่พระสงฆ์ พร้อมกับพระราชทานสมณศักดิ์เพื่อเป็นสิ่งประกาศเกียรติคุณหรือบอกชั้นยศที่พระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานนั้นว่า เป็นชั้น

อะไร คล้ายๆ กับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ข้าราชการหรือประชาชนได้รับ หากสังเกตให้ดีจะพบว่าตาลปัตรหรือพัดยศมีอยู่หลายชนิด แต่ละชนิด มีรูปทรง ความละเอียดประณีตในการปักลาย ตลอดจนสีสันงดงามแตกต่างกันออกไป ตามระดับของชั้นยศที่ได้รับพระราชทาน นับเป็น**งานประณีตศิลป์**อีกแขนงที่ถ่ายทอดฝีมือช่างจากรุ่นสู่รุ่น และไม่เพียงเป็นเครื่องบริขารอย่างหนึ่งของพระสงฆ์ ยังแสดงถึง**พระราชศรัทธา**ในพระพุทธศาสนาของพระมหากษัตริย์ที่สืบทอดมาจวบถึงปัจจุบัน

พระอาจารย์ประสงค์ ปริปุณฺโณ

โครงการนิทานธรรมะ กลับตาลปัตร Recycle ตาลปัตรด้วยภาพแห่งธรรม โดย พระอาจารย์ประสงค์ ปริปุณฺโณ

พระอาจารย์ประสงค์ ปริปุณฺโณ เล่าไว้ว่า พระสงฆ์ส่วนมาก พอบวชไม่นานก็สึกแล้วก็ทิ้งตาลปัตรไว้ แต่ละวัด แต่ละปีจะทิ้งเป็นหมื่นๆ ตาลปัตร เพราะว่าบวชกัน ๗ วัน ๑๕ วัน ก็ลาสิกขา บวชหนึ่งเดือนลาสิกขา บวช ๓ เดือนลาสิกขา ไม่ว่าจะบวชนานขนาดไหน ประเพณีของไทยเรา อายุครบ ๒๐ ก็บวช พอบวชปั๊บ พระก็จะมีตาลปัตร อาจจะเป็นพ่อหรือเป็นใครที่จะถือตาลปัตร แล้วก็ถวายพระใหม่ ท่านเคยเห็นทิ้งไว้ที่วัดๆ หนึ่งเยอะที่สุด เป็นหลายร้อยตาลปัตร ท่านก็ถามเจ้าอาวาสว่าจะทำอย่างไรดี ได้คำตอบว่า อันไหนผุก็ช่วยเผาๆ ทิ้งให้หน่อย พระอาจารย์ประสงค์ท่านก็เสียดาย ท่านจึงถามว่าขอได้ไหม เจ้าอาวาสท่านยินดียกให้ แต่กำชับว่าอย่าไปทำอะไรเล่นๆ นะ พระอาจารย์ท่านจึงแจ้งความประสงค์ว่าจะเอาไปวาดภาพธรรมะ คิดไว้ว่าต่อไปอาจจะสร้างที่หนึ่งเป็น Spiritual Theater **โรงมหรสพทางวิญญาณ** แบบสวนโมกข์ ซึ่งคนจะได้ไปทัศนศึกษาธรรมะให้เกิดประโยชน์ จากการนำตาลปัตรที่ทิ้งไว้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในงานเผยแผ่ธรรม

พระอาจารย์ประสงค์ ปริปุณฺโณ เล่าที่มาของแรงบันดาลใจนี้ว่า ขณะที่ท่านศึกษาธรรมะกับ**ท่านพุทธทาส**เมื่อ ๓๐ กว่าปีก่อน ภาพที่ท่านพุทธทาสถือตาลปัตร ปรากฏข้อความว่า "การทำงานคือการประพฤติธรรม" ได้จุดประกายความคิดให้ท่าน จึงดำรินำตาลปัตรที่เหลือมากมายหลังจากพระสึก ซึ่งบางวัดมีมากจนต้องนำไปเผาทิ้ง มา recycle ใช้ประโยชน์ในการเผยแผ่พระธรรม ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิด สร้างสรรค์ปัญญา หรืออย่างที่โบราณาจารย์ท่านวางแนวทางไว้ให้ก็ดีไม่น้อย เช่น เวลาพระตั้งพัดสวดพระอภิธรรม เราก็จะมองเห็นตัวหนังสือที่ใบพัดว่า "ไปไม่กลับ หลับไม่ตื่น ฟื้นไม่มี หนีไม่พ้น" แนวคิดนี้นับว่าสร้างสรรค์มาก น่าชื่นชม น่าจะช่วยกันขยายให้แพร่หลายออกไปให้กว้างขวางทั่วทั้งสังคมไทย

พระอาจารย์ประสงค์ยังหวังว่า อยากให้คุณครูได้มีโอกาสมาศึกษานิทานคติธรรม จะมีทั้งของไทยและของต่างประเทศ หลายๆ เรื่องที่ท่านชอบใจ ก็เอามาให้ศิลปินจิตอาสาวาดขึ้นตาลปัตร ซึ่งแต่ละเรื่องเป็นเรื่องที่น่าสนใจ บางทีก็จะเตรียมไว้ทีละ ๓๐ เรื่อง ๕๐ เรื่อง แล้วถามศิลปินที่ช่วยวาดว่าอ่านแล้วชอบเรื่องไหน ท่านสอนศิลปินว่าเวลามาวาดตาลปัตร ก่อนวาดให้มีความสุข ขณะวาดอยู่ให้มีความสุข วาดเสร็จหรือไม่เสร็จก็ให้มีความสุข ก็คือทั้งก่อน ทั้งขณะทำ แล้วก็ทั้งทำเสร็จแล้ว เพราะฉะนั้นเวลาจะให้เขามีความสุขก็คือให้เขาเลือกเรื่องที่เขาชอบด้วย

อย่างภาพ "หักหอกเป็นดอกไม้"

"ท่านเปรียบสิ่งเลวร้ายคล้ายคมหอก
สิ่งดีบอกว่าเป็นเช่นบุปผา
เมื่อยามเกิดทุกข์ภัยในทุกครา
ให้ถือว่ามันเป็นเช่นมาลัย
พลิกวิกฤติมองให้เห็นเป็นโอกาส
ผู้ฉลาดหักหอกเป็นดอกไม้
ผู้โง่เขลาซึมเศร้าเฝ้าทุกข์ใจ
เห็นดอกไม้หอกซอกช้ำทรวง"

เพราะฉะนั้นหักหอกเป็นดอกไม้ก็คือเปลี่ยนเรื่องร้ายให้กลายเป็นดี เมื่อมีเรื่องร้ายๆ เข้ามา นึกให้มันดีก็ได้ ตรงนี้ก็แล้วแต่ว่าเราจะคิดอย่างไร คนฉลาดจะมองปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกลายเป็นโอกาสในการพัฒนาจิต แต่คนโง่จะมองปัญหาทั้งปวงเป็นปัญหา มองอุปสรรคเป็นปัญหา แต่คนฉลาดจะมองอุปสรรคเป็นโอกาส ว่าเราได้พัฒนาจิต พัฒนาปัญญา

ความหมายของโครงการ "นิทานธรรมะกลับตาลปัตร" ท่านอธิบายเป็น ๒ นัยยะ คือ

- **นัยยะที่หนึ่ง (Direct)** ตีความตรงตามตัวอักษร หมายถึง การนำตาลปัตรมากลับด้าน วาดรูป เล่านิทานชาดกและนิทานธรรมะต่างๆ เพื่อดึงดูดความสนใจในการฟังธรรม และนำตาลปัตรเก่าที่ไม่ใช้แล้วมาเปลี่ยนให้เป็นสื่อธรรมะอันทรงคุณค่า

- **นัยยะที่สอง (Indirect)** หมายถึง เราสามารถเรียนรู้ธรรมะอย่างสนุกสนาน และนำข้อคิดไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ธรรมะไม่ใช่เรื่องน่าเบื่ออย่างที่หลายคนเคยเข้าใจ การสอนธรรมะสามารถทำได้หลายรูปแบบ ปัจจุบันมีทีมศิลปินจิตอาสาจากหลากหลายวิชาชีพ มารวมตัวกันในชื่อ "**กลุ่มนิทานธรรมะกลับตาลปัตร**" ร่วมวาดภาพนิทานธรรมะ ฝากไว้ในพุทธศาสนาจำนวนมาก (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน www.phraprasong.org)

๏ ธรรมะ กลับตาลปัตร ขัดเกลาจิต
ให้ข้อคิด คติธรรม นำใจสูง
โดยเล่าขาน นิทานธรรม เพื่อชักจูง
ด้วยหมายมุ่ง มอบธรรมะ สะกิดใจ

๏ ถูกหรือผิด ชั่วหรือดี มีเป็นคู่
หลงหรือรู้ รักหรือชัง ยังสงสัย
บาปหรือบุญ คุณหรือโทษ จะโกรธใคร
"ตาลปัตรใจ" มีสองด้าน อ่านให้เป็น ๛

เติมภูมิคุ้มกันให้กายและใจ

พระไพศาล วิสาโล

หลายปีมานี้ที่ประเทศทางตะวันตกเขามีการรณรงค์ให้พ่อแม่พาเด็กไปเล่นดินเล่นทราย หรือไปคลุกฝุ่นบ้าง ที่จริงธรรมชาติของเด็กก็ชอบเล่นดินเล่นทรายคลุกฝุ่นอยู่แล้ว แต่พ่อแม่สมัยใหม่กลัวว่าลูกจะติดเชื้อโรค เพราะในดินในทรายมันก็มีเชื้อโรค คนในสมัยนี้กลัวเชื้อโรคกันมาก เรียกว่าอนามัยจัด ใครมีลูกก็ไม่อยากให้ลูกไปเล่นดิน เล่นน้ำคลอง เพราะกลัวเชื้อโรคมันจะเข้าตัว แต่เดี๋ยวนี้เขาพบว่าถ้าเจอเชื้อโรคไว้บ้างก็ดี เพราะว่ามันช่วยทำให้เกิดภูมิคุ้มกันในร่างกาย ยิ่งถ้าเจอเชื้อโรคมาตั้งแต่เด็ก ก็จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันไปจนถึงตอนโต

ตอนนี้จึงมีการรณรงค์ให้พ่อแม่ปรับความคิดใหม่ คือเวลาพาลูกหลานไปเที่ยว เช่น ไปสวนสาธารณะ ก็ให้ปล่อยให้เด็กเขาเล่นดินคลุกฝุ่น หรือถ้าเด็กอยู่ในบ้าน หากเด็กเขาอยากจะแตะโน่นแตะนี่ ก็ปล่อยให้เขาแตะบ้าง ที่พูดนี้หมายถึงเด็กทารกนะ เพราะธรรมชาติของเด็กทารกเขาต้องอยากจะแตะ พอแตะแล้วบางทีเขาก็คว้าใส่ปากก็มี ใช้ปากนี้สำรวจสิ่งต่างๆ เช่น กระดาษบ้าง ผ้าห่มบ้าง ช้อนบ้าง พ่อแม่รุ่นใหม่ที่อนามัยจัด ก็มักไม่อยากให้เด็กทำอย่างนั้น เพราะกลัวเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกายเด็ก แต่ในที่สุดเขาพบว่าการปล่อยให้ทำอย่างนั้นบ้างกลับเป็นผลดีกับสุขภาพเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเด็กทารก หรือว่าเป็นเด็กเล็กๆ สัก ๓ - ๕ ขวบ ก็ตาม เขาจึงบอกให้สร้างนิสัย ฝึกภูมิคุ้มกันให้เด็ก โดยปล่อยให้เด็กไปคลุกฝุ่นบ้าง ให้เด็กกล้าที่จะยอมเปรอะยอมเปื้อนบ้าง

พ่อแม่ก็ไม่ต้องทำอะไรมาก เวลาพาเด็กไปเที่ยวไหน เช่น เที่ยวสวนสาธารณะ เที่ยวทะเล ก็ปล่อยให้เด็กเขาเล่นสนุกสนานไป

ตามเรื่องของเขา พอเขาเลิกเล่นแล้วก็อาจจะเตรียมหาน้ำมาเช็ดมือ เช็ดปาก และควรให้เด็กได้สัมผัสเสียก่อน นี้พูดรวมถึงว่าเวลาสุนัขมันจะเลียหน้าก็ปล่อยให้มันเลียได้นะ ในบ้านฝรั่งเขาเลี้ยงสุนัขเยอะ ถ้าสุนัขฉีดยาฉีดวัคซีนดีแล้ว ไม่เป็นโรคอะไรที่น่าห่วง ถ้ามันเล่นกับลูก แล้วสุนัขมันจะเลียหน้าลูก ก็ปล่อยให้มันเลียเถอะ เพราะว่าการเลียนี้ดีนะ เขาพบว่าการที่สุนัขเลียตามเนื้อตามตัว หรือการมีสุนัขอยู่ใกล้ๆ เด็ก จะช่วยป้องกันพวกโรคหอบหืดหรือพวกโรคภูมิแพ้ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในเด็กให้ลดน้อยลงได้ เพราะน้ำลายของสุนัขหรือสารอะไรสักอย่างของสุนัข รวมทั้งเชื้อที่อยู่ตามตัวมันก็มีผลดีในการเพิ่มภูมิคุ้มกันโรคให้กับเด็กได้นะ

ทีนี้พอมีเชื้ออะไรเข้าไปในร่างกาย มันก็ช่วยทำให้ลดปัญหาเรื่องความเจ็บป่วย เช่นหืดหอบหรือพวกโรคแพ้โน่นแพ้นี่ สังเกตได้ว่าในเมืองไทยสมัยนี้ เด็กแพ้โน่นแพ้นี่เป็นประจำ และยังเป็นโรคมือ เท้า ปากเยอะ บางที่ถึงกับต้องปิดโรงเรียน สาเหตุเพราะว่าเด็กไม่มีภูมิคุ้มกันเชื้อโรคเลย อันนี้ก็นับเป็นโรคแพ้อย่างหนึ่ง ผู้ใหญ่ก็เป็นโรคแพ้กันเยอะนะ โดยเฉพาะโรคหอบหืดอะไรพวกนี้สาเหตุก็เพราะว่าไม่มีภูมิคุ้มกันมาตั้งแต่เด็ก เขาจึงสอนไว้ว่าเวลาสุนัขมันจะเลียหน้า จะเลียเนื้อตัวก็ปล่อยให้มันเลียบ้าง และเขายังแนะนำอีกว่าอย่าไปใช้ยาที่กำจัดเชื้อโรคมากเกินไป โดยเฉพาะยาปฏิชีวนะ สมัยนี้คนกินยาปฏิชีวนะเกินจำเป็นกันมาก บางทีเป็นหวัดก็กินยาปฏิชีวนะ ทั้งๆ ที่มันไม่เกี่ยวกันเลยนะ หวัดนี้มันเกี่ยวกับไวรัส ยาปฏิชีวนะนี้เอาไว้ใช้รักษาพวกแบคทีเรีย พวกเห็ด พวกรา ยาปฏิชีวนะก็ยังใช้ไม่ได้ดีนักกับพวกแบคทีเรียนะ หวัดนี้มันไม่เกี่ยวกับแบคทีเรีย ก็ยิ่งไม่ได้ผลอะไรเลย

เขาพบว่าพอกินยาปฏิชีวนะ มันก็ไปฆ่าหมดทั้งเชื้อดีและเชื้อเลว ไม่ใช่ตายเฉพาะเชื้อเลวที่ทำให้ป่วย เชื้อดีที่อยู่ในร่างกาย ช่วยร่างการเราก็ตายด้วย พวกเชื้อดีๆ ที่อยู่ในกระเพาะเราก็มีเยอะนะ พอกินยาปฏิชีวนะเข้าไป เชื้อดีก็ตายด้วย พอเชื้อดีตาย เราก็เป็นโรคนั่นโรคนี่ เช่น หอบหืด โรคแพ้ แม้แต่โรคอ้วนหรือโรคเบาหวาน ก็พบว่ามันก็เกี่ยวพันกับการที่กินยาปฏิชีวนะมากเกินไป เพราะมันไปทำลายเชื้อดีในตัวเรา ในร่างกายเรานั้น เชื้อดีมีมากกว่าเชื้อเลวนะ แล้วเดี๋ยวนี้เขาก็พบว่ามันมีประโยชน์เยอะเลย มันส่งผลดีแม้กระทั่งกับระบบการทำงานของสมอง

และยังมีผลต่อสภาพอารมณ์ของเราด้วย ไม่ใช่แค่เฉพาะช่วยย่อยอาหาร เขาจึงแนะนำว่าควรกินยาปฏิชีวนะให้น้อยลงหรือว่ากินเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

นอกจากนี้ เขายังแนะนำว่าควรกินของหมักดองด้วย เพราะว่าของหมักดองไม่ใช่เป็นอาหารของเราอย่างเดียว แต่มันเป็นอาหารของพวกเชื้อดีที่อยู่ในท้อง ในกระเพาะ ในลำไส้ของเราด้วย เชื้อดีพวกนี้ พอมันมีอาหารมันก็เติบโตดีขึ้น และทำงานมีประสิทธิภาพขึ้นในการช่วยให้สุขภาพเราดี สมัยนี้เชื้อดีในกระเพาะเรามีน้อยนะ ก็เลยต้องเติมเชื้อเข้าไป เช่น เราต้องกินโยเกิร์ต กินยาคูลท์ (นมเปรี้ยว) พวกนี้ก็คือเชื้อดีที่เราเติมเข้าไปในกระเพาะอาหารของเรา เพื่อช่วยให้มันเติบโตและทำงานดีขึ้น เชื้อบางตัวมันก็ช่วยทำหน้าที่บางอย่างที่ร่างกายเราทำเองไม่ได้ เช่น พวกที่ช่วยย่อยพวกแล็กโทส (lactose) เป็นน้ำตาลโมเลกุลคู่ที่ส่วนใหญ่พบในนม อะไรพวกนี้ ร่างกายเราไม่มีความสามารถย่อยเองได้ ไม่มีน้ำย่อยแล็กโทสนี้มันมาจากนม ถ้าเราดื่มนมเข้าไปแล้ว ไม่มีเชื้อพวกนี้ช่วยย่อย เพื่อให้เกิดสารอาหารที่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย เราก็จะไม่ได้ประโยชน์อะไรจากนมหรือแล็กโทสเลย

นอกจากนี้ สารอาหารในร่างกายบางอย่างที่เราผลิตเองไม่ได้ แล้วก็ไม่สามารถจะได้จากอาหารธรรมดา เราก็ได้จากแบคทีเรียที่มันทำงานตามปกติของมันนี้แหละ เพราะฉะนั้นสมัยนี้จึงเริ่มมีการเติมเชื้อเข้าไปในร่างกายของเรา เติมทางอาหารบ้าง หรือว่าจากอาหารหมักดอง หรือพวกบีทาเก้น ยาคูลท์บ้าง (นมเปรี้ยว) โยเกิร์ตบ้าง อันนี้คนโบราณเขารู้มานานแล้วนะ เขาจึงกินพวกอาหารพวกนี้เสมอเพื่อเติมเชื้อเข้าไปในร่างกายของเรา

สมัยนี้มันมีความเจ็บป่วยบางอย่าง เรียกว่าเจ็บป่วยเพราะขาดเชื้อ เขาก็แก้ด้วยการเติมเชื้อเข้าไปทางทวารหนัก เพื่อให้มันเข้าไปในลำไส้ใหญ่ ช่วยให้หายป่วยได้นะ เติมเชื้อเข้าไปคล้ายๆ เป็นดีท็อกซ์ แต่ว่าแทนที่จะเติมน้ำเข้าไปอย่างเดียวก็ผสมพวกเชื้อเข้าไปด้วย พอเชื้อเข้าไปในทวาร เข้าไปในลำไส้ใหญ่ของเรา มันก็ทำงาน ช่วยทำให้สุขภาพดีขึ้น

นี่ก็เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับคนที่กลัวเชื้อโรค หรือพวกอนามัยจัด เดี๋ยวนี้มีผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทาโน่นทานี่ เพื่อกำจัดหรือ

เพื่อฆ่าเชื้อโรคตามผิวหนัง ตามมือ ตามเท้า ตามลำตัว หรือว่ากำจัดเชื้อโรคตามโต๊ะ ตามเก้าอี้ หากใช้พอประมาณก็ดีนะ แต่ถ้าใช้มากไปก็มีผลเสียเกิดขึ้นกับร่างกายเรา แม้แต่ใช้กับลูกเรา เขาก็บอกให้ระวังพวกน้ำยาที่ทำความสะอาดมือ บางทีเด็กไปเล่นสนุก เล่นคลุกฝุ่นคลุกทราย ไม่ทันไรก็ล้างน้ำล้างมือ แล้วก็เอาน้ำยาเช็ดมืออีก น้ำยาพวกนี้มันทำให้เชื้อที่ควรจะเข้าสู่ร่างกายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันเชื้อโรคก็จะถูกฆ่าถูกทำลายไปด้วย ทั้งเสียเงินด้วยเพื่อซื้อยาหรือครีมฆ่าเชื้อมาใช้ แล้วก็แถมยังเป็นโทษกับร่างกายของเราในระยะยาวอีกด้วย นี้ก็เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากที่คนเราอนามัยจัดกันมานาน

ความจริงแล้ว ก่อนที่คนเราจะอนามัยจัดขนาดนี้นะ สมัยก่อนซัก ๓๐๐ – ๔๐๐ ปีนี้มันตรงข้าม สมัยนั้นมีความเชื่อในหมู่คนฝรั่งว่า การอาบน้ำนี้ไม่ดี อาบน้ำแล้วจะทำให้เป็นโรคง่าย เพราะว่าทำให้ฝุ่นที่อุดอยู่ตามผิวหนังมันหลุดไป พอหลุดไปแล้วเชื้อโรคจะเข้าทางรูขุมขน เช่น พวกกาฬโรค ซึ่งฝรั่งกลัวมาก ตายกันเป็นเบือเลย ประมาณ ๑ ใน ๓ ของทวีป ก็เลยมีความเชื่อว่าอย่าอาบน้ำบ่อย กษัตริย์ที่มีชื่อเสียง อย่างเช่น พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ หรือ พระราชินีอาลิซาเบธของอังกฤษ ทั้งชีวิตนี้ คงอาบน้ำไม่เกิน ๑๐ ครั้ง เรียกว่าใส่เสื้อเลยโดยไม่ต้องอาบน้ำ แค่เอาผ้าเช็ดตัว ไม่ใช่ชุบน้ำด้วยนะ แล้วถ้ามีกลิ่นเหม็นเขาแก้ปัญหาอย่างไร เขาก็ใช้น้ำหอมไงล่ะ น้ำหอมจึงมีต้นกำเนิดมาจากพวกฝรั่ง เพราะว่าเขามีค่านิยมไม่อาบน้ำกัน มันจึงส่งกลิ่น ก็ต้องมาดับกลิ่นด้วยน้ำหอม

ทีนี้โลกมันก็สวิงกลับนะ พอจากเดิมที่สกปรกมาก ก็กลายเป็นสะอาดมาก สะอาดจนเกินไป ความสะอาดนี้ก็มีประโยชน์นะ แต่สะอาดมากเกินไปก็ไม่ดี ถ้าไปยึดติดมากๆ ก็ถือว่าเป็นโทษ เหมือนหญ้าคา หญ้าคาจับไว้ไม่ดีก็บาดมือ ทีนี้เขาจึงให้สะอาดบ้าง แต่อย่าสะอาดมากเกินไป ให้เจอฝุ่นบ้าง เจอเชื้อโรคบ้าง เชื้อโรคมันก็มีประโยชน์ต่อร่างกายเหมือนกัน

ความทุกข์ก็เหมือนกันนะ เราเจอความทุกข์ไว้บ้างก็ดี มีลูกมีหลาน อย่าตามใจพะเน้าพะนอให้เด็กสบายมากเกินไป ปล่อยให้เขาเจอความยากลำบากบ้าง ความทุกข์ความยากลำบากนี้แหละ มันจะไปสร้างภูมิคุ้มกันในใจเด็ก ให้เด็กนี้เป็นทุกข์น้อยลง พอเจอ

ความยากลำบากแล้ว ต่อไปเด็กก็ไม่ทุกข์ง่ายๆ เด็กมีความสุขได้ง่ายขึ้น ต้องฝึก ต้องปล่อยให้เด็กเจอความผิดหวังบ้าง เด็กจะได้มีภูมิคุ้มกันความผิดหวัง เวลาผิดหวังเรื่องแฟนก็จะได้ไม่เป็นเสียใจเป็นบ้าเป็นหลัง ไม่คลุ้มคลั่งเสียสติ เด็กหลายคน ชีวิตเขาราบรื่นตลอดประสบความสำเร็จมาตลอด อยากได้อะไรก็ได้หวังอะไรก็สมหวัง ทั้งของเล่น เครื่องอำนวยความสุขมากมายเพียบพร้อม แถมเรียนเก่งอีกด้วย เด็กจึงไม่เคยรู้จักความผิดหวัง พอแฟนทิ้งหรือพ่อแม่กีดกันไม่ให้คบกับผู้หญิงไม่ให้คบกับแฟน หรือว่าพออกหักเมื่อไหร่ก็คลุ้มคลั่ง บางคนฆ่าตัวตายก็มี หรือไม่ก็ไปฆ่าคนอื่นตาย ไปฆ่าแฟนบ้าง ไปฆ่าพ่อแม่ของผู้หญิงที่กีดกันความรักบ้าง สาเหตุเพราะเขาไม่มีภูมิคุ้มกันความผิดหวัง ฉะนั้นมีภูมิคุ้มกันความทุกข์และความผิดหวังไว้บ้างก็ดีนะ หัดไว้ ให้เจอทุกข์ตั้งแต่เด็ก อย่าให้เด็กเขาได้ทุกอย่างที่เขาต้องการ โดยเฉพาะในเรื่องที่ไม่สมควร เรื่องที่มันเร็วเกินไป ดังนั้น ความผิดหวังจึงมีประโยชน์ มีประโยชน์ทั้งสำหรับเด็กและกับผู้ใหญ่ด้วยเหมือนกัน

ที่มา : ธรรมะสั้นๆ ก่อนอาหารเช้า โดย พระไพศาล วิสาโล ๒๘ กันยายน ๒๕๕๙

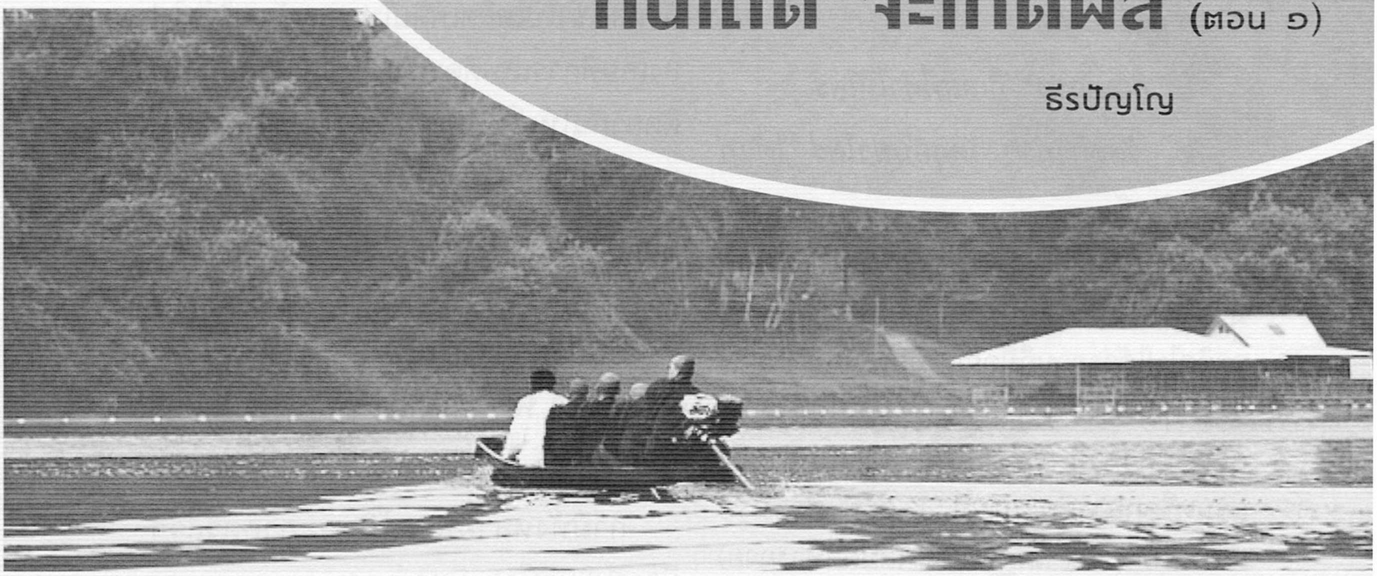

สาระธรรม :

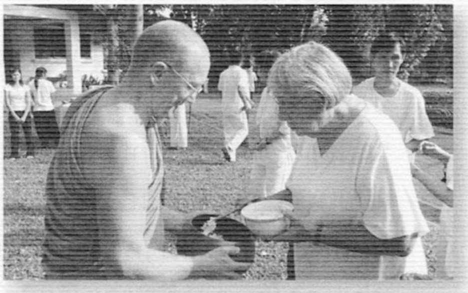
ออกจากกาม

กันเถิด จะเกิดผล (ตอน ๑)

ธีรปัญโญ

ทางวัดป่าแถบอีสาน ช่วงวันพระ วันอุโบสถ จะมีญาติโยมอุบาสก อุบาสิกาที่มาถือศีล ฟังธรรม ปฏิบัติกรรมฐานไปพร้อมๆ กันกับพระเป็นจำนวนมาก พระเราจะเรียกพ่อใหญ่ แม่ใหญ่เหล่านี้ว่า "**พ่อออก แม่ออก**" ซึ่งหมายถึง การออกจากเรือน ออกจากกามวัตถุ มากิน มานอน มารักษาศีลแปดกันอยู่ที่วัด เดี๋ยวนี้ในเมืองก็มีความนิยมในการปฏิบัติธรรมกันมากขึ้น บางทีก็มาเป็นหมู่คณะ หรือมาทั้งโรงเรียนก็มี (ไม่รู้ว่าถูกเกณฑ์มาหรือสมัครใจมา) มักจะเรียกกันว่าพวกโยคี ซึ่งหมายถึงผู้ประกอบความเพียร (ปโยคะ) แต่ไม่ทราบว่าเห็นโทษของกามกันบ้างไหม

โยมแม่ใส่บาตรพระลูกชาย

ผู้เขียนคิดว่าการใช้ศัพท์แบบไทยๆ ของเราว่า พ่อออก แม่ออก ก็เรียบง่าย กระชับ สื่อความหมายที่ดี (อาจจะเพิ่มศัพท์ว่า **หนูออก** ในกรณีของน้องเด็กๆ) และการออกจากกามนั้น ก็ควรจะมีความเข้าใจในเรื่องโทษของกามเป็นพื้น ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วการปฏิบัติมักจะไม่ค่อยได้ผล การตั้งเข็มไว้ผิด ปฏิบัติไปปฏิบัติไป อาจจะเต็มไปด้วยกาม แทนที่จะละ (วัตถุกาม) สละ (กิเลสกาม) และเป็นอิสระจากกาม (ทั้งหมด) ได้ในที่สุด

กาม แปลว่า ความใคร่, ความอยาก, ความปรารถนา, สิ่งที่น่าปรารถนา น่าใคร่

กามมี ๒ คือ

๑. กิเลสกาม กิเลสที่ทำให้ใคร่*

*๒. วัตถุกาม** วัตถุอันน่าใคร่ ได้แก่ กามคุณ ๕*

ยังมีการเข้าใจผิดเรื่อง กามคุณ กันอยู่มาก เรามักจะได้ยินคำๆ นี้บ่อยๆ เลยอาจจะคิดไปได้ว่ากามก็มีคุณเหมือนกันนะ แต่คำว่า "คุณ" ใน "กามคุณ" นี้ มิได้หมายถึงคุณงามความดี แต่คุณในกามคุณนี้หมายถึงส่วนหรือกอง คือ กามมี ๕ ส่วน คือ มีรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (สัมผัสทางกาย) ที่น่าใคร่ น่าปรารถนา หรือก็คือ วัตถุกามที่มากระตุ้นประสาทสัมผัสทั้งห้านั่นเอง

ดังนั้นกามจึงไม่ได้มีคุณอะไร แต่มันมีอัสสาทะ คือ ความยินดี ความพึงพอใจ รสอร่อย เรียกว่า กามัสสาทะ อัสสาทะนี้เป็นเหตุทำให้คนที่แสวงหามัน จนต้องทำผิดศีลมามากต่อมาก สังคมที่เบียดเบียนเข่น ฆ่ากัน เอารัดเอาเปรียบกัน ก็เพราะแก่งแย่งกามวัตถุกันนี่แหละ

นอกจากนั้น กามยังมีลักษณะที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า diminishing return คือได้เท่าเดิมจะไม่สุขเท่าเดิม แต่จะสุขลดลง จึงต้องเพิ่มปริมาณการเสพ หรือเปลี่ยนไปเสพสิ่งที่หยาบและรุนแรงมากยิ่งๆ ขึ้น เป็นเหตุให้พวกดารา วัยรุ่น ลูกคนรวยๆ ทั้งหลาย ถ้าหลงเข้าไปเพลิดเพลินในกามแล้ว ก็มักไปลงเอยที่การเสพติดทางเพศ สำส่อน หรือติดยากันให้เห็นเป็นข่าวกันอยู่เสมอๆ กามอาจให้สุขเวทนาบ้างก็จริง แต่ทุกข์โทษของมันนั้นมีมากกว่า อย่างเทียบกันไม่ได้ มีคำที่ท่านว่า :

อัปปัสสาทา กามา วุตตา ภะคะวะตา พะหุทุกขา พะหุปายาสา อาทีนะโว เอตถะ ภิยโย

กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่ามีความยินดีน้อย มีทุกข์มาก

มีความคับแค้นมาก โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก

พระพุทธองค์ยังทรงเปรียบเทียบกามไว้เหมือนกับอะไรบ้าง ลองมาดูกัน :

อัฏฐิกังกะลูปะมา กามา วุตตา ภะคะ-วะตา พะหุทุกขา พะหุปายาสา อาทีนะโว เอตถะ ภิยโย***

มังสะเปสูปะมา ... ติณุกกูปะมา ...
อังคาระกาสูปะมา ... สุปินะกูปะมา ...
ยาจิตะกูปะมา ... รุกขะผะลูปะมา ...
อะสิสูนูปะมา ... สัตติสูลูปะมา ...

---

* กิเลสกาม โดยอรรถ ได้แก่ ฉันทราคะ

** วัตถุกาม ได้แก่ วัฏฏะที่เป็นไปในภูมิ ๓

*** สัปปาณก วรรคที่ ๗ สิกขาบทที่ ๘ เรื่องพระอริฏฐะ มิจฉาทิฏฐิ พระไตรปิฎกภาษาไทย วินัย. เล่ม ๒ มหาวิภังค์ ทุติยภาค ข้อ ๖๖๒ หน้า ๕๕๗

สัปปะสิรูปะมา กามา วุตตา ภะคะวะตา พะหุทุกขา พะหุปายาสา อาทีนะโว เอตถะ ภิยโยติ ฯ

กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า **เปรียบเหมือนโครงกระดูก** มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก **โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก**

กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า **เปรียบเหมือนชิ้นเนื้อ** ...

กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า **เปรียบเหมือนคบเพลิงหญ้า** ...

กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า **เปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิง** ...

กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า **เปรียบเหมือนความฝัน** ...

กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า **เปรียบเหมือนของยืมมา** ...

กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า **เปรียบเหมือนผลไม้คาต้น** ...

กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า **เปรียบเหมือนเขียงสับเนื้อ** ...

กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า **เปรียบเหมือนหอกหลาว** ...

กามทั้งหลายพระผู้มีพระภาคตรัสว่า **เปรียบเหมือนหัวงู** มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก **โทษในกามทั้งหลายนี้มากยิ่งนัก**

กามอุปมา ๗ ข้อ*

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า

(๑) "ดูก่อนคฤหบดี เหมือนอย่างว่า สุนัขอันความเพลียเพราะความหิวเบียดเบียนแล้ว พึงเข้าไปยืนอยู่ใกล้เขียงของนายโคฆาต นายโคฆาตหรือลูกมือของนายโคฆาตผู้ฉลาด พึงโยนโครงกระดูกที่เชือดชำแหละออกจนหมดเนื้อแล้วเปื้อนแต่เลือดไปยังสุนัข ฉันใด ดูก่อนคฤหบดี ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน? สุนัขนั้นแทะโครงกระดูกที่เชือดชำแหละออกจดหมดเนื้อ เปื้อนแต่เลือด จะพึงบำบัดความเพลียเพราะความหิวได้บ้างหรือ?"

"ไม่ได้เลยพระเจ้าข้า ข้อนั้นเพราะเหตุไร? เพราะเป็นโครงกระดูกที่เชือดชำแหละออกจนหมดเนื้อเปื้อนแต่เลือด และสุนัขนั้นพึงมีแต่ส่วนแห่งความเหน็ดเหนื่อยคับแค้นเท่านั้น."

"ดูก่อนคฤหบดี อริยสาวกก็ฉันนั้นเหมือนกันแล ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคตรัสว่า**กามทั้งหลายเปรียบด้วยโครงกระดูก มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก** ในกามนี้มีโทษมาก ครั้นเห็นโทษแห่งกามนี้ตามความเป็นจริงด้วยปัญญาอันชอบ

---

* โปตลิยสูตร พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๑๓ สุตตันต. เล่ม ๕ มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ข้อ ๔๗ หน้า ๓๖

อย่างนี้แล้ว ย่อมเว้นขาดซึ่งอุเบกขาที่มีความเป็นต่างๆ อาศัยความเป็นต่างๆ แล้วเจริญอุเบกขาที่มีความเป็นอารมณ์เดียว อาศัยความเป็นอารมณ์เดียว อันเป็นที่ดับความถือมั่นโลกามิสโดยประการทั้งปวง หาส่วนเหลือมิได้.

(๒) "ดูก่อนคฤหบดี เหมือนอย่างว่า แร้ง, นกกระสา, หรือเหยี่ยวก็ตาม กัดคาบเอาชิ้นเนื้อนั้น แม้แร้งทั้งหลาย แม้นกกระสาทั้งหลาย แม้เหยี่ยวทั้งหลาย ก็พากันบินติดตามยื้อแย่งเอาชิ้นเนื้อนั่นนั้น. ดูก่อนคฤหบดี ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน? ถ้าแร้ง นกกระสา หรือเหยี่ยวนั้น ไม่สละชิ้นเนื้อนั้นทันทีทีเดียว มันต้องตาย หรือต้องถึงทุกข์ปางตาย เพราะเหตุที่ไม่สละชิ้นเนื้อนั้น?"

"อย่างนั้น พระเจ้าข้า."

"ดูก่อนคฤหบดี อริยสาวกก็ฉันนั้นเหมือนกันแล ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า**กามทั้งหลายเปรียบด้วยชิ้นเนื้อ มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ในกามนี้มีโทษมาก** ครั้นเห็นโทษแห่งกามนี้ตามความเป็นจริงด้วยปัญญาอันชอบอย่างนี้แล้ว ย่อมเว้นขาดซึ่งอุเบกขาที่มีความเป็นต่างๆ อาศัยความเป็นต่างๆ แล้วเจริญอุเบกขาที่มีความเป็นอารมณ์เดียว อาศัยความเป็นอารมณ์เดียว อันเป็นที่ดับความถือมั่นโลกามิสโดยประการทั้งปวง หาส่วนเหลือมิได้.

(๓) "ดูก่อนคฤหบดี เหมือนอย่างว่า บุรุษถือคบเพลิงหญ้าอันไฟติดทั่วแล้วเดินทวนลม. ถ้าบุรุษนั้นไม่สละคบเพลิงหญ้าอันไฟติดทั่วแล้วนั้นทันทีทีเดียว คบเพลิงหญ้าอันไฟติดทั่วแล้วนั้นพึงไหม้มือไหม้แขน หรือพึงไหม้อวัยวะอื่นๆ ของเขาเขาต้องตาย หรือต้องถึงทุกข์ปางตาย เพราะเหตุที่ไม่สละคบเพลิงหญ้านั้น"

"อย่างนั้น พระเจ้าข้า."

"ดูก่อนคฤหบดี อริยสาวกก็ฉันนั้นเหมือนกันแล ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า**กามทั้งหลายเปรียบด้วยคบเพลิงหญ้า มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ในกามนี้มีโทษมาก** ครั้นเห็นโทษแห่งกามนี้ตามความเป็นจริงด้วยปัญญาอันชอบอย่างนี้แล้ว ย่อมเว้นขาดซึ่งอุเบกขาที่มีความเป็นต่างๆ อาศัยความเป็นต่างๆ แล้วเจริญอุเบกขาที่มีความเป็นอารมณ์เดียว อาศัยความเป็นอารมณ์เดียว อันเป็นที่ดับความถือมั่นโลกามิสโดยประการทั้งปวง หาส่วนเหลือมิได้.

(๔) "ดูก่อนคฤหบดี เหมือนอย่างว่า หลุมถ่านเพลิงลึกกว่าชั่วบุรุษ เต็มด้วยถ่านเพลิงที่ปราศจากเปลว ปราศจากควัน ครั้งนั้น บุรุษอยากมีชีวิตอยู่ ไม่อยากตาย รักสุขเกลียดทุกข์ พึงเดินมา บุรุษผู้มีกำลังสองคนจับแขนทั้งสองของบุรุษนั้น ลากไปสู่หลุมถ่านเพลิง.

ดูก่อนคฤหบดี ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน? บุรุษนั้นจะพึงยังกายนั้นนั่นแลให้เร่าร้อนแม้ด้วยประการฉะนี้บ้างหรือหนอ ?"

"อย่างนั้นพระเจ้าข้า

ข้อนั้นเพราะเหตุอะไร ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะบุรุษนั้นรู้ว่าถ้าเราจักตกหลุมถ่านเพลิง เราย่อมตาย หรือย่อมถึงทุกข์ปางตาย เพราะเหตุที่ตกหลุมถ่านเพลิงนั้น."

"ดูก่อนคฤหบดี อริยสาวกก็ฉันนั้นเหมือนกันแล ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า พระ-

ผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า **กามทั้งหลายเปรียบด้วยหลุมถ่านเพลิง มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ในกามนี้มีโทษมาก** ครั้นเห็นโทษแห่งกามนี้ตามความเป็นจริงด้วยปัญญาอันชอบอย่างนี้แล้ว ย่อมเว้นขาดซึ่งอุเบกขาที่มีความเป็นต่างๆ อาศัยความเป็นต่างๆ แล้วเจริญอุเบกขาที่มีความเป็นอารมณ์เดียว อาศัยความเป็นอารมณ์เดียว อันเป็นที่ดับความถือมั่นโลกามิสโดยประการทั้งปวง หาส่วนเหลือมิได้.

(๕) "ดูก่อนคฤหบดี เหมือนอย่างว่า บุรุษฝันเห็นสวนที่น่ารื่นรมย์ ป่าที่น่ารื่นรมย์ ภูมิประเทศที่น่ารื่นรมย์ สระโบกขรณีที่น่ารื่นรมย์ เขาตื่นขึ้นไม่เห็นอะไรๆ เลย."

"ดูก่อนคฤหบดี อริยสาวกก็ฉันนั้นเหมือนกันแล ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า**กามทั้งหลายเปรียบด้วยความฝัน มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ในกามนี้มีโทษมาก** ครั้นเห็นโทษแห่งกามนี้ตามความเป็นจริงด้วยปัญญาอันชอบอย่างนี้แล้ว ย่อมเว้นขาดซึ่งอุเบกขาที่มีความเป็นต่างๆ อาศัยความเป็นต่างๆ แล้วเจริญอุเบกขาที่มีความเป็นอารมณ์เดียว อาศัยความเป็นอารมณ์เดียว อันเป็นที่ดับความถือมั่นโลกามิสโดยประการทั้งปวง หาส่วนเหลือมิได้.

(๖) "ดูก่อนคฤหบดี เหมือนอย่างว่า บุรุษขอยืมกุณฑลแก้วมณีอันประเสริฐซึ่งเป็นของที่ยืมมา ยกขึ้นสู่ยาน เขาเอากุณฑลแก้วมณีอันประเสริฐวางไว้ข้างหน้า แวดล้อมด้วยของที่ยืมมาทั้งหลายเดินทางไปร้านตลาด ชนเห็นเขานั้นพึงกล่าวอย่างนี้ว่า 'ท่านผู้เจริญคนมีโภคะหนอ ได้ยินว่าคนมีโภคะทั้งหลายย่อมบริโภคโภคะทั้งหลายอย่างนี้' พวกเจ้าของเห็นของของตน ตรงที่ใดๆ พึงนำของของตนไปจากบุรุษนั้น ตรงที่นั้นๆ นั่นเอง.

ดูก่อนคฤหบดี ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน? บุรุษนั้นจะไม่เป็นอย่างอื่นไปหรือหนอ" "ไม่อย่างนั้นเลย พระเจ้าข้า ข้อนั้นเพราะเหตุอะไร เพราะเจ้าของทั้งหลายนำของของเขาไปเสีย พระเจ้าข้า."

"ดูก่อนคฤหบดี อริยสาวกก็ฉันนั้นเหมือนกันแล ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า**กามทั้งหลายเปรียบด้วยของที่ยืมมา มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ในกามนี้มีโทษมาก** ครั้นเห็นโทษแห่งกามนี้ตามความเป็นจริงด้วยปัญญาอันชอบอย่างนี้แล้ว ย่อมเว้นขาดซึ่งอุเบกขาที่มีความเป็นต่างๆ อาศัยความเป็นต่างๆ แล้วเจริญอุเบกขาที่มีความเป็นอารมณ์เดียว อาศัยความเป็นอารมณ์เดียว อันเป็นที่ดับความถือมั่นโลกามิสโดยประการทั้งปวง หาส่วนเหลือมิได้.

(๗) "ดูก่อนคฤหบดี เหมือนอย่างว่า ไพรสณฑ์ใหญ่ใกล้บ้านหรือนิคม. ในไพรสณฑ์นั้นมีต้นไม้มีผลดกและกำลังออกผล และไม่มีผลไรๆ ของต้นไม้นั้นหล่นลงบนพื้นดิน

ครั้งนั้น บุรุษผู้มีความต้องการผลไม้ แสวงหาผลไม้ เที่ยวแสวงหาผลไม้อยู่ พึงมา เขาหยั่งลงสู่ไพรสณฑ์นั้น พึงเห็นต้นไม้นั้นมีผลดกและกำลังออกผล เขาคิดอย่างนี้ว่า 'ต้นไม้นี้ใหญ่มีผลดกและกำลังออกผล ไม่มีผลไรๆ หล่นลงบนพื้นดิน ก็เราปีนต้นไม้เป็น อย่ากระนั้นเลย เราพึงปีนต้นไม้นี้ เคี้ยวกินให้อิ่ม และใส่ให้เต็มชายพกดังนี้ เขาขึ้นต้นไม้นั้น เคี้ยวกินจนอิ่ม และใส่เต็มชายพก ครั้งนั้น บุรุษคนที่สองผู้มีความต้องการผลไม้ แสวงหาผลไม้เที่ยวแสวงหาผลไม้อยู่ พึงถือเอาจอบอันคมมา บุรุษนั้นหยั่งลงสู่ไพรสณฑ์นั้น พึงเห็นต้นไม้นั้นมีผลดกและกำลังออกผล เขาคิดอย่างนี้ว่า 'ต้นไม้นี้แลมีผลดกและกำลังออกผล และไม่มีผลไรๆ หล่นลงบนพื้นดิน ก็เราปีนต้นไม้ไม่เป็น แต่ตัดต้นไม้เป็น อย่ากระนั้นเลย เราพึงตัดโคนต้นไม้นี้ เคี้ยวกินให้อิ่ม และใส่ให้เต็มชายพกดังนี้ เขาตัดโคนต้นไม้นั้น.

"ดูก่อนคฤหบดี ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน? บุรุษคนที่ขึ้นต้นไม้นั้นก่อน ถ้าเขาไม่รีบลงทันที ต้นไม้นั้นพึงล้มลง ทำลายมือเท้าหรืออวัยวะอื่นๆ ของเขาเสีย เขาต้องตาย หรือต้องทุกข์ปางตาย เพราะเหตุที่ถูกต้นไม้ทำลายนั้น."

"อย่างนั้น พระเจ้าข้า."

"ดูก่อนคฤหบดี อริยสาวกก็ฉันนั้นเหมือนกันแล ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า**กามทั้งหลายเปรียบด้วยต้นไม้มีผลดก มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ในกามนี้มีโทษมาก** ครั้นเห็นโทษแห่งกามนี้ตามความเป็นจริงด้วยปัญญาอันชอบอย่างนี้แล้ว ย่อมเว้นขาดซึ่งอุเบกขาที่มีความเป็นต่างๆ อาศัยความเป็นต่างๆ แล้วเจริญอุเบกขาที่มีความเป็นอารมณ์เดียว อาศัยความเป็นอารมณ์เดียว อันเป็นที่ดับความถือมั่นโลกามิสโดยประการทั้งปวง หาส่วนเหลือมิได้.

อรรถกถาท่านขยายความให้ว่า :

กามทั้งหลายเปรียบเหมือนโครงกระดูก เพราะให้ความยินดีเล็กน้อย

กามทั้งหลายเปรียบเหมือนชิ้นเนื้อ เพราะเป็นของทั่วไปแก่คนส่วนมาก

กามทั้งหลายเปรียบเหมือนคบเพลิงหญ้า เพราะไหม้ลุกลาม

กามทั้งหลายเปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิง เพราะมีความร้อนมาก

กามทั้งหลายเปรียบเหมือนความฝัน เพราะปรากฏชั่วเวลาอันสั้น

กามทั้งหลายเปรียบเหมือนของที่ยืมมา เพราะเป็นของครอบครองชั่วคราวตามกำหนด

กามทั้งหลายเปรียบเหมือนผลไม้คาต้น เพราะเป็นเหตุให้หักและให้ล้ม

กามทั้งหลายเปรียบเหมือนเขียงสับเนื้อ เพราะเป็นเครื่องรองรับการตัดฟัน

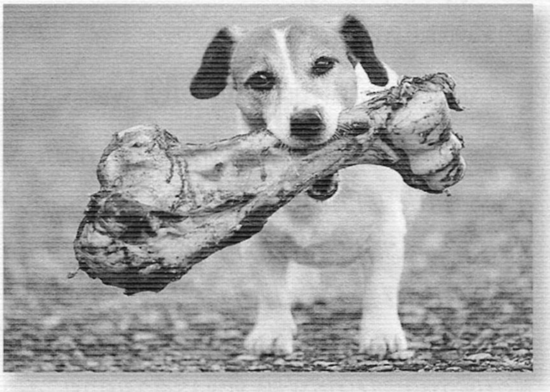
กามทั้งหลายเปรียบเหมือนหอกหลาว เพราะเป็นเครื่องทิ่มแทง

กามทั้งหลายเปรียบเหมือนหัวงู เพราะเป็นสิ่งมีภัย

กามทั้งหลายเปรียบเหมือนกองไฟ เพราะเผาผลาญ

จะเห็นได้ว่า การเกี่ยวข้องกับวัตถุกามทำให้จิตเศร้าหมอง เพราะกามมีโทษ มิได้มีคุณใดๆ เลย กามทั้งหลายเหมือนร่างกระดูก เพราะไม่มีใครอิ่มได้จริงๆ เหมือนสุนัขแทะ

กระดูกเปื้อนเลือด แทะทั้งวันก็ไม่ได้อะไร นอกจากน้ำลายตัวเอง และเหน็ดเหนื่อย,

กามเหมือนชิ้นเนื้อ วัตถุที่น่าปรารถนา นั้นใครเล่าจะไม่ต้องการ เมื่อของมีน้อย แต่คนต้องการมีมาก ก็ต้องแย่งชิงกัน ท่านเปรียบเหมือนเยี่ยวโฉบเนื้อมา ก็จะถูกเหยี่ยวตัวอื่นเข้ามาจิกตีแย่งชิง ตัวไหนคาบได้ก็จะถูกจิกตีจนกว่าจะปล่อย เป็นที่ตั้งของสงคราม สำหรับคนก็เป็นศึกชิงแผ่นดิน ชิงสาวงาม ชิงกามวัตถุ ก็เพราะมุ่งที่จะเสพความสุขทางประสาทสัมผัสกันมิใช่หรือ จึงเป็นเหตุให้ทำทุจริตมากมาย

กามชวนให้หลงใหล ติดข้อง ออกจากกามเหมือนปลาออกจากน้ำ แม้อยู่บนบกได้ก็ดิ้นรนที่จะกลับไปหากามอีก, กามเหมือนหลุมถ่านเพลิง แสวงหาความเดือดร้อน อาชีพที่ร่ำรวยเกี่ยวกับการทุศีลทางกามวัตถุก็มีไม่น้อย เพราะคนส่วนใหญ่หลงใหลในกาม,

กามเหมือนคบเพลิง เมื่อคนเดินถือทวนลมย่อมตามไหม้ ยิ่งถือนานยิ่งไหม้นาน ควรที่จะรีบปล่อยเสียก่อน,

กามเหมือนความฝัน ตอนเป็นอยู่ก็ดูเป็นจริงเป็นจัง ตื่นขึ้นมาไม่มีอะไร ได้แค่เคยเป็น มีคำกล่าวไว้ว่า **“สิ่งที่แย่กว่าไม่มีคือเคยมี”** กามจึงเปรียบเป็นของขอยืม ชั่วคราว ยืมต่อๆ กันมา เป็นสมบัติ พลัดกันชม สุดท้ายก็ไม่มีใครเป็นเจ้าของได้จริง,

กามเหมือนผลไม้ดกบนต้นไม้ คนที่ฉลาด แสวงหากาม (ผลไม้) เก่งในระบบโครงสร้างทางสังคม (ต้นไม้) ที่มีอยู่ เพลิดเพลินกับทรัพย์สมบัติ แต่ไม่รู้จักกระจายโภคทรัพย์ให้คนที่ด้อยโอกาสคนอื่นๆ ในสังคมด้วย สุดท้ายคนที่เห็นช่องว่างของความมั่งมีห่างขึ้นทุกวัน ก็อยากมีมั่ง จึงหักโค่นทำลายระบอบระบบเก่าลง เพื่อจะเก็บผลประโยชน์เข้าตัวบ้าง แต่พอตัวเองมั่งมี มีอำนาจก็หลงติดหวงแหนไว้กับพรรคพวกตน สุดท้ายก็กลับเข้าไปสู่วงเวียนเดิมๆ ดังตัวอย่างการปฏิวัติครั้งแล้วครั้งเล่าในโลกที่เห็นกันอยู่เสมอๆ สมดังคำที่ว่า ทุกข์ของคฤหัสถ์คือการแย่งชิงกามกันนั่นเอง เมื่อระบอบเก่าล้มลงใครลงต้นไม้ไม่ทันก็เจ็บตัว หรือสิ้นชีวิตลงสังเวยกามเป็นอันมาก,

กามเหมือนเขียงสับเนื้อ เพราะต้องกระทบกระทั่งกันอยู่เสมอ ชีวิตคู่ของหลายๆ คนคงเป็นเรื่องพิสูจน์เรื่องนี้ได้อย่างดี ถ้าใคร

หวังความสุขจากชีวิตคู่ควรจะคิดให้ดี ความรักกับความสุขมันคนละเรื่องกัน อย่าเชื่อหนังละครให้มากนัก มายาคติ ของ happy ending ว่า *"แล้วพระเอกนางเอกก็แต่งงานอยู่กินกันอย่างมีความสุขตลอดไป"* มันมีในชีวิตจริงไหม? ดูที่ชีวิตคู่ของดารานักแสดงเหล่านี้ที่เป็นอยู่จริงๆ ก็จะได้ตาสว่าง,

กามเหมือนหอกหลาว เพราะเป็นเครื่องทิ่มแทง ทำใจให้วุ่นวายตลอดเวลา,

กามเปรียบเหมือนหัวงู เพราะเป็นสิ่งมีภัยหลีกให้ไกลดีกว่า,

กามเปรียบเหมือนกองไฟ เพราะเผาผลาญคนอยู่ใกล้ให้วอดวาย

ดังนั้น ผู้ที่ต้องการผล (ไม่ว่าจะเป็นผลความสงบในจิตใจ หรือ มรรคผล นิพพาน) ควรต้องหลีกออกจากกามให้ห่างที่สุด การบำเพ็ญเนกขัมมะบารมี นั้นท่านเปรียบเหมือนหาทางออกจากคุก กามในอริยวินัยนี้ก็คือคุกดีๆ นี่เอง ในเรื่องนี้มีพระพุทธพจน์ว่า :

*ดูกรวาเสฏฐะ เปรียบเหมือนแม่น้ำอจิรวดีน้ำเต็มเปี่ยมเสมอฝั่ง กาดื่มกินได้

ครั้งนั้น บุรุษผู้ต้องการฝั่ง แสวงหาฝั่งไปยังฝั่ง ประสงค์จะข้ามฝั่งไป เขามัดแขนไพร่หลัง อย่างแน่น ด้วยเชือกอย่างเหนียวที่ริมฝั่งนี้ ดูกรวาเสฏฐะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน

บุรุษนั้นพึงไปสู่ฝั่งโน้นจากฝั่งนี้แห่งแม่น้ำอจิรวดีได้แลหรือ?

ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ ไม่ได้ พระเจ้าข้า.

ดูกรวาเสฏฐะ ฉันนั้นเหมือนกัน *กามคุณ ๕ เหล่านี้ ในวินัยของพระอริยเจ้า เรียกว่าขื่อคาบ้าง เรียกว่า เครื่องจองจำบ้าง กามคุณ ๕ เป็นไฉน? คือ รูปที่พึงรู้ด้วยจักษุ เสียงที่พึงรู้ด้วยโสต กลิ่นที่พึงรู้ด้วยฆานะ รสที่พึงรู้ด้วยชิวหา โผฏฐัพพะที่พึงรู้ด้วยกาย น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ น่ารัก เกี่ยวด้วยกามเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด* ***กามคุณ ๕ เหล่านี้ ในวินัยของพระอริยเจ้า เรียกว่าขื่อคาบ้าง เรียกว่า เครื่องจองจำบ้าง***

พราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชชา กำหนัด สยบหมกมุ่น ไม่แลเห็นโทษ ไม่มีปัญญาคิดสลัดออก บริโภคกามคุณ ๕ เหล่านี้อยู่ ก็พราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชชาเหล่านั้น ละธรรมที่ทำบุคคลให้เป็นพราหมณ์เสีย สมาทานธรรมที่มิใช่ทำบุคคลให้เป็นพราหมณ์ประพฤติอยู่ กำหนัด สยบหมกมุ่น ไม่แลเห็นโทษ ไม่มีปัญญาคิดสลัดออก บริโภคกามคุณ ๕ พัวพันในกามฉันท์อยู่ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก จักเข้าถึงความเป็นสหายแห่งพรหม ข้อนี้ไม่เป็นฐานะที่จะมีได้.

(โปรดติดตามอ่านตอนจบ ฉบับหน้า)

* พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๙ สุตตันต. เล่ม ๑ ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ข้อ ๓๗๗ หน้า ๓๖๖

เรื่องเล่าสำหรับเยาวชน :

รักใดไหนเล่าเท่ารักของแม่

(เรื่อง : มโนรถปูรณี ภาพ : น้องขวัญ)

น้องขวัญ : "คุณแม่คะ ใกล้วันแม่แล้ว หนูอยากฟังเรื่องความรักที่คุณแม่ประทับใจบ้างค่ะ"

คุณแม่ : "ในโลกนี้ "ความรักของแม่" นี้แหละ ยิ่งใหญ่ที่สุด เช่นเรื่อง**แม่ของพระกุมารกัสสป** แม่อ่านแล้วชอบมาก ลึกซึ้งกินใจ หนูลองฟังนะลูก"

"เธอเป็นลูกสาวเศรษฐี วัยแรกรุ่น รูปงาม กิริยาวาจาดี แต่มีความตั้งใจที่จะออกบวชเป็นภิกษุณี เธอบอกพ่อแม่หลายครั้งแล้วล่ะ แต่ท่านไม่เห็นด้วย ท่านอยากเห็นเธอมีครอบครัว มีความสุขเหมือนหญิงสาวทั่วไป"

น่าแปลกจริงๆ ค่ะ ที่เด็กสาววัยรุ่นจะคิดอยากบวช หาได้ยากนะคะคุณแม่

"คงเป็นด้วยบุญบารมีที่สั่งสมมานานน่ะลูก แต่ยากนะ พ่อแม่ก็ไม่ยอมให้บวชง่ายๆ ในที่สุดเธอจึงยอมแต่งงาน แล้วพยายามเอาใจสามีอย่างดีเพื่อให้เขาเห็นใจ จะได้ขอบวชตามที่เธอตั้งใจ สามีก็แสนดีและรักเธอมาก

ครั้งหนึ่งมีงานรื่นเริงในเมือง เธอกลับอยู่เฉยมากๆ ไม่ตื่นเต้นมาแต่งตัวอะไรเหมือนสาวอื่นๆ เมื่อสามีถามเหตุผล เธอจึงสาธยายถึงโทษแห่งกาย สามีได้ฟังเธอพรรณนาอย่างลึกซึ้ง จึงว่า เห็นโทษขนาดนี้ ทำไมไม่ไปบวชเสียล่ะ เขาไม่ได้พูดประชดนะลูก เธอฟังแล้วดีใจมาก ขอบวชตอนนั้นเลย สามีก็อนุญาต และช่วยจัดการทุกอย่างให้ พอบวชแล้ว เธอก็ไปจำพรรษาอยู่กับพวกพระเทวทัต"

"อ้าว..แย่จังเลย ไปอยู่กับพระเทวทัต ต้องมีปัญหาตามมาแน่ หนูขอเดาไว้ก่อนเลยค่ะ"

"จริงด้วยสิลูก ถือเป็นคราวเคราะห์อย่างมากที่เธอตั้งครรภ์ตั้งแต่ก่อนบวช แต่ไม่รู้ตัวว่าท้อง พอบวชไปได้ ๔ - ๕ เดือน ท้องก็โตขึ้น แถมมีอาการแพ้ท้องอีก พวกภิกษุณีก็ถามว่า อ้าว ท้องได้ยังไง เธอก็ไม่รู้ แต่ยืนยันว่าตั้งแต่บวชแล้ว ศีลของเธอบริสุทธิ์มาตลอด"

"อย่างนี้ก็มีด้วย แล้วใครจะเชื่อเธอบ้างล่ะเนี่ย ช่างน่าสงสารและน่าเห็นใจเธอมากค่ะ"

"เธอคงห่วงลูกในท้องมากกว่า ในที่สุดหัวหน้าภิกษุณีก็พาเธอไปพบพระเทวทัต ซึ่งก็อย่างว่านะ พระเทวทัตเป็นพระที่ไม่มีขันติ ไม่มีเมตตา ทั้งกลัวเสียชื่อสำนัก จึงสั่งให้ภิกษุณีพาเธอไปสึก พวกภิกษุณีก็เห็นใจเธออยู่มาก จึงเฉยๆ ไม่ทำตามที่พระเทวทัตสั่ง"

“เธอคงต้องอับอายขายหน้า ผู้คนคงจะมองว่าเธอเป็นนักบวชที่ท้องโตด้วยนะคะคุณแม่”

“น่าเห็นใจมากเลยลูก หัวอกของแม่และหัวอกลูกผู้หญิง พระเทวทัตน่ะ ไม่สอบถามอะไรก็ จะให้สึก เธอเสียใจมาก ร้องไห้บอกกับพวกภิกษุณีว่า เธอบวชอุทิศพระพุทธเจ้ากว่าจะได้บวชก็แสนยาก โปรดช่วยพาเธอไปเฝ้าพระพุทธเจ้าทีเถอะ”

“สาธุ อย่างนี้ก็ค่อยมีทางสว่างแล้ว ดีจังเลย พระพุทธเจ้าต้องช่วยเธอแก้ปัญหาได้แน่นอน”

“แหมลูก เอาใจช่วยล่ะสิ (น้องขวัญพยักหน้า) เธอและเพื่อนภิกษุณี ได้ไปกราบทูลเรื่องราวให้พระพุทธองค์ทรงทราบ พระองค์ท่านทั้งที่ทราบทุกอย่างแล้วด้วยสัพพัญ-ญุตญาณ แต่เพื่อให้เกิดกระบวนการพิสูจน์ความจริง จึงทรงรับสั่งให้บุคคลสำคัญมาเฝ้า เช่น พระเจ้าปเสนทิโกศล ท่านอนาถปิณฑิกะเศรษฐี นางวิสาขามหาอุบาสิกา และให้พระ-อุบาลีผู้เลิศทางวินัยเป็นผู้จัดการเรื่องนี้

นางวิสาขามาถึงก็ให้กั้นม่าน ตรวจร่างกายและท้องของเธอ นับวันเดือนปีที่เธอบวช ก็รู้ได้ว่าเธอท้องตั้งแต่ก่อนบวช จึงมารายงานให้คณะกรรมการทราบ”

เก่งเหมือนหมอเลยนะคะนางวิสาขา ก็แหม ...เธอก็มีลูกตั้ง ๒๐ คนเลยนี่คะ จึงตรวจได้“

“ใช่แล้วค่ะ ถึงตอนนี้พระพุทธองค์จึงตรัสสอนว่า “ผู้เป็นใหญ่ไม่ควรลงโทษใครก่อนสอบสวนเรื่องราวให้แจ่มแจ้งเสียก่อน”

“แล้วอย่างไรต่อคะคุณแม่ แหม นางวิสาขามาช่วยชุบชีวิตของเธอแท้ๆ เลย”

“เพราะพระพุทธองค์ทรงเมตตานั่นแหละลูก เธอก็อุ้มท้องทั้งที่เป็นภิกษุณีนั้นแหละ ก็นานนะ ต่อมาเมื่อครบกำหนด ก็ได้ลูกชาย เธอดีใจมาก พวกภิกษุณีก็ช่วยกันเลี้ยงดูลูกชายของเธออย่างดี นี่แหละลูก ผู้หญิงทุกคนต่างก็มีสัญชาตญาณแห่งความเป็นแม่แฝงเร้นอยู่พร้อมจะแสดงออกเสมอ”

“แต่คงดูแล้วแปลกประหลาดนะคะคุณแม่ บวชเป็นพระแต่ว่าอุ้มท้อง แล้วยังมาช่วยกันเลี้ยงลูกอีก นึกภาพแล้วก็คงจะงงเลยค่ะ”

“ลูกน่ะเป็นแก้วตาดวงใจของแม่อยู่แล้ว เธอคงต้องใช้ความอดทนต่อคำครหานินทามากเลย อยู่มาวันหนึ่งพระราชาเสด็จมา ได้ยินเสียงทารกร้อง จึงตรัสถาม เมื่อทรงทราบรายละเอียดแล้วก็ขอรับลูกน้อยของเธอไปเลี้ยงในวังอย่างราชกุมาร ธรรมดาน่ะลูก แม่ทุกคนย่อมรักและห่วงใยลูก ไม่อยากให้พรากจากอกไปไกล แต่ที่แม่ยอมสละลูกให้ไปไกลห่างก็เพราะความรักและเห็นถึงความเจริญก้าวหน้าของลูกนั่นเอง”

“แล้วลูกน้อยของเธอชื่ออะไรคะคุณแม่”

“พระราชาท่านตั้งชื่อว่า “กัสสป” เพราะพระราชาทรงชุบเลี้ยง จึงมีชื่อนำหน้าว่า “กุมาร” หรือ “กุมารกัสสป” พอเจ้าหนูโตขึ้นก็เล่นกับเด็กอื่นๆ เด็กบางคนล้อว่าเขาไม่มีพ่อไม่มีแม่ เขาจึงไปทูลถามพระราชา ท่านจึงเล่าให้ฟัง เขาก็สลดใจ ขอออกบวชตั้งแต่เด็กเลย บวชเณรก่อน แล้วต่อมาบวชเป็นพระภิกษุ พอบวชแล้ว ท่านก็ไปอยู่ป่า ตั้งใจบำเพ็ญภาวนามาก”

"แล้วแม่ของพระล่ะคะ บวชนานแล้วเธอ ภาวนาก้าวหน้าบ้างไหมคะ"

"แม่พระน่ะยังไม่บรรลุธรรมเลยลูก เพราะ ๑๒ ปีที่พระลูกชายไปอยู่ป่านั้น เธอก็เอาแต่ร้องไห้น้ำตานองหน้าอยู่ทุกวัน ความทุกข์ใจในพลัดพรากจากลูกนับเป็นเรื่องหนักหนาสาหัสมากสำหรับคนที่เป็นแม่ทุกคน"

"หนูรักคุณแม่ (น้องขวัญพูดพลางกอดคุณแม่แน่น) หนูจะอยู่กับคุณแม่ ไม่จากไปไหน"

"ขอบใจจ้ะลูกรัก แม่ก็รักหนูมากนะ (คุณแม่ลูบศีรษะน้องขวัญ) พอพระกุมารกัสสปกลับมาจากป่า แม่ก็ดีใจมาก อยากจะพบอยากจะพูดคุยกับพระลูกชายให้สมกับที่ต้องทนคิดถึงอยู่นาน ๑๒ ปี หวังว่าท่านคงพูดด้วยอย่างอ่อนหวาน นุ่มนวล แต่เธอก็ต้องผิดหวังมาก เมื่อได้พบกันจริงๆ เรียกท่านว่า "ลูกๆ" เดินไปหาท่าน แต่ล้มลงเสียก่อน ก็หวังว่าพระลูกชายคงจะช่วยเข้ามาประคองให้ลุกขึ้น พร้อมปลอบประโลมแม่ด้วยคำหวาน

"นั่นสิคะ ถ้าเป็นหนู หนูจะรีบวิ่งมากอดแม่ หอมแม่ และปลอบใจแม่ ถามว่าแม่เจ็บมากไหม"

"แต่พระนี่ท่านเก่งมากเลย ท่านทำท่าเย็นชามาก และยังพูดกับแม่ว่า **"เที่ยวทำอะไรอยู่ตั้ง ๑๒ ปี คงไม่ได้ขัดเกลาจิตใจเลย แค่ความรักก็ตัดไม่ได้"** คำของท่านทำร้ายจิตใจผู้เป็นแม่อย่างเจ็บแสบ ฟังดูหยาบคายไม่น่าเชื่อหู เธอถามซ้ำว่าท่านพูดอะไร"

"ช่างเป็นคำพูดที่แล้งน้ำใจสำหรับแม่ที่รักลูกคิดถึงลูกมากขนาดนั้นนะคะ เศร้าจังค่ะ"

"ใครได้ยินก็คงคิดเช่นนั้นล่ะ ท่านยังตอบซ้ำอีกนะว่า **"เราพูดว่า ท่านมัวทำอะไรอยู่ตั้ง ๑๒ ปี แค่ความรัก ยังตัดไม่ได้"** แม่ฟังแล้วเสียใจมาก คิดว่านี่หรือ ผลแห่งการรอคอย ด้วยความรัก ความอาลัย น้ำตาของแม่ที่ไหลอยู่ ๑๒ ปี เพื่อใคร นี่หรือคือสิ่งตอบแทนช่างกระด้างเสียนี่กระไร! แล้วจะรักท่านไปทำไมกัน"

"แม่พระคงเสียใจน้อยใจมากเลยนะคะ จึงคิดอย่างนั้น ใจคงไม่ได้เกลียดชังพระลูกชายจริงๆ หรอก"

"ใช่ค่ะ เพราะยิ่งรักลูกมาก ก็ยิ่งเสียใจมาก รอตั้ง ๑๒ ปี กว่าจะได้พบ พอได้ยินคำพูดแล้ว แม่จึงตัดความเสน่หาอาลัยได้อย่างเด็ดขาดในวันนั้น และแม่ก็ได้บรรลุอรหัตตผลในเย็นวันนั้นเอง

ถึงตอนนี้แม่ภิกษุณีนี้จึงเพิ่งเข้าใจว่า ที่พระกุมารกัสสป พระลูกชายของเธอ พูดไม่ดีและทำกระด้างเย็นชากับเธอ ก็ด้วยความหวังดีที่จะให้เธอหมดความอาลัยรักในตัวท่าน **ความอาลัยรักนั้นเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุมรรคผล เมื่อตัดมันได้เด็ดขาดแล้ว เธอก็บรรลุอรหัตตผลได้ทันที** สิ่งที่เธอเข้าใจตอนแรกว่าเป็นโทษ ในที่สุดกลับเห็นคุณเห็นประโยชน์ เรื่องนี้เป็นการลงเอยที่งดงามมากนะลูก"

"อ๋อ เป็นอย่างนี้เอง แม่ของพระกุมารกัสสปจึงได้บรรลุพระอรหันต์ แฮปปี้เอนดิ้งค์ เพราะพระลูกชายมีปัญญาช่วยให้เธอตัดใจได้แท้ๆ

"พระกุมารกัสสป ท่านเป็นพระที่ดีมาก ตั้งใจภาวนายอดเยี่ยมเลย พระพุทธเจ้าทรงยกย่อง ให้เป็นเลิศกว่าพระรูปอื่น ในทางการ

แสดงธรรมอันไพเราะ นอกจากนี้ท่านยังเป็นพระอรหันต์ด้วยนะ

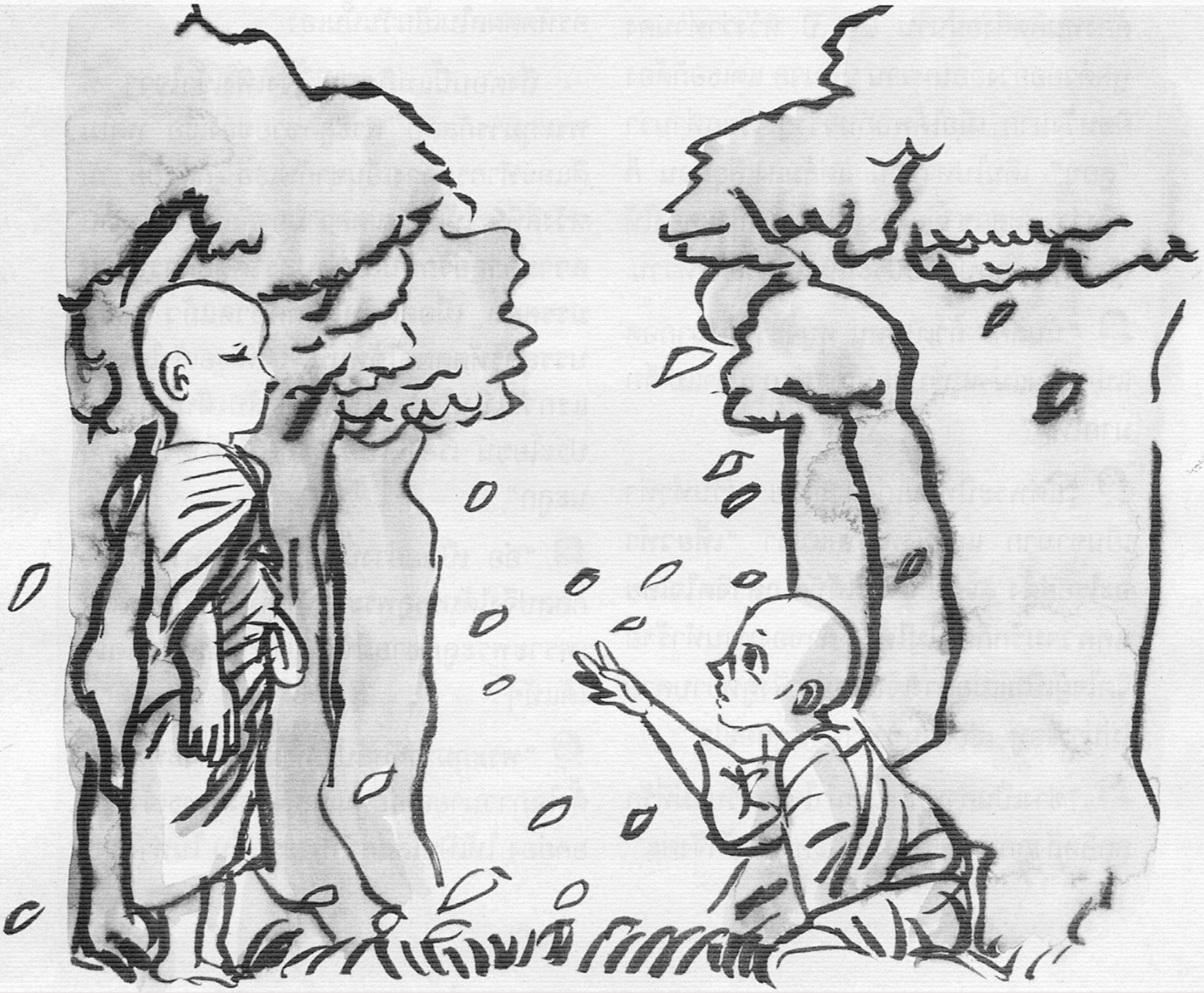
แม่คนไหนจะไม่ปลื้มใจล่ะ เมื่อมีลูกชายแสนประเสริฐอย่างนี้ ท่านว่า**ดวงจันทร์เต็มดวงเพียงดวงเดียว สว่างกว่าหมู่ดาวทั้งท้องฟ้า ก็เหมือนลูกที่ดีเพียงคนเดียว ย่อมเป็นผู้เชิดชูวงศ์สกุลได้ดียิ่งกว่าลูกเลวๆ จำนวนมาก**น่ะลูก”

“เรียกว่า ประสบความสำเร็จทั้งแม่ทั้งลูกเลยนะคะ น่าอนุโมทนาจริงๆ หนูประทับใจเรื่องนี้เหมือนที่คุณแม่ชอบแล้วล่ะค่ะ หนูจะรักคุณแม่มากๆ และเป็นลูกที่ดีของคุณพ่อคุณแม่นะคะ (น้องขวัญพูดพลางหอมแก้มและกอดคุณแม่แน่น)

“แม่ดีใจที่ลูกชอบและเข้าใจ น้องขวัญจะเห็นว่า ความรักของแม่นั้นยิ่งใหญ่เพียงไร ต้องเสียสละเพียงไร และในขณะเดียวกันความรักของลูกที่ดีที่มีต่อแม่ ก็มีค่าและยิ่งใหญ่ไม่แพ้กันเลย เราดูเป็นแบบอย่างได้นะลูก”

“ค่ะ คุณแม่ ป่านนี้คุณพ่อคงรอทานข้าวแล้ว หนูจะเล่าเรื่องนี้ให้คุณพ่อฟังด้วย ดูซิว่าคุณพ่อจะชอบไหม ไป เราไปทานข้าวกันเถอะค่ะ”

ที่มา : หนังสือจริยาบถ เล่ม ๑ เรื่อง “ที่พึ่งของผู้มีทุกข์” : วศิน อินทสระ

คำขวัญวันแม่ ๒๕๕๙

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
พระราชทานคำขวัญวันแม่แห่งชาติ ๒๕๕๙
ความว่า

สอนให้ลูกทั้งหลาย เดินสายกลาง
ทำทุกอย่างพอดีมีเหตุผล
ประกอบด้วยคุณธรรมนำทางตน
ย่อมได้คนดีพอต่อบ้านเมือง

ภาพปกโดย: สุวิทย์ ใจป้อม